

FLAMINII NOBILII
DE PRAEDESTINATIONE
LIBRI DVO. B-94 H

IN QVIBVS MVLTAE,
Et per obscura sacrarum litterarum sententiae
ex antiquorum Patrum auctoritate
explicantur.

Ad Philippum Vastauillanium,
S. R. E. Cardinalem
amplissimum.

*prebado al P.^{re} M.^o
Joaquín Vázquez.*

*Del colegio de la Compañía
de S. P. de Granada
B.E.*

ROMAE,

Apud heredes Antonij Bladij,
M. D. LXXI.

MAGISTRATVVM PERMISSV.

2 400 40

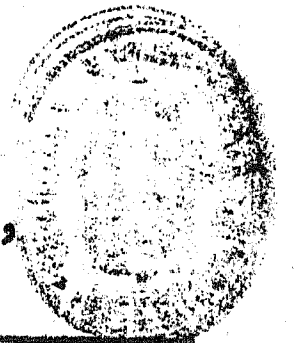
FLAMINII NOBILII
DE PRAEDESTINATIONE
LIBRI DV O. *B-94 H*

IN QVIBVS MVLTAE,
*Et per obscura sacrarum litterarum sententiae
ex antiquorum Patrum auctoritate
explicantur.*

Ad Philippum Vastauillanium,
S. R. E. Cardinalem
amplissimum.

*prebado al P. Ni
Joaquín Vázquez.*

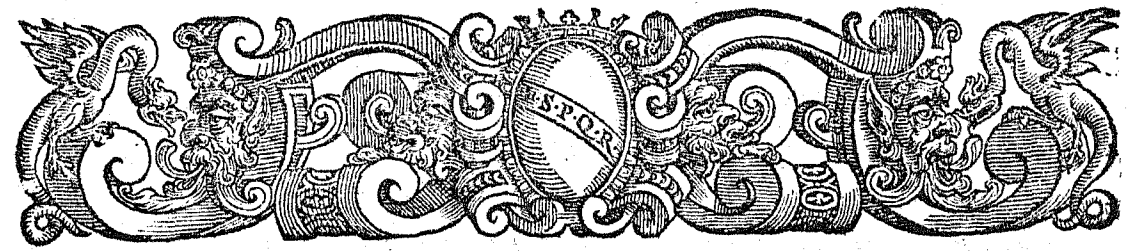
*Del colegio de la comp.
de S. Pcs. de Granada
BE*

ROMAE,

Apud heredes Antonij Bladij,
M. D. LXXI.

MAGISTRATVVM PERMISSV.

AMPLISSIMO CARDINALI
PHILIPPO VASTAVILLANIO

Flaminius Nobilius. S. D.

*DOCUS Theologiae de Prædestinatione adeo
præceptus, & lubricus est; ut non defue-
rint sanctissimi Patres, qui pijs homi-
nibus minime attingendum iudicarent.
Sed verè omnino dictum est, tempori-
bus esse serviendum: scitumque illud Di-
vi Gregorij Theologi est, non adhibenda
fuisse pharmaca, nisi vis morbi ea flagi-
tasset. Nam quemadmodum nullis hæresum fluctibus agitata Re-
publica stulte faciat, qui inutiles afferat quæstiones, ac turbas ex-
citet; ita cum impiorum hominum furor in eiusmodi difficilibus
locis, tamquam unguis in ulcere exarsit; & uno atque altero ali-
cuius probati auctoris verbo arrepto, atque in deteriorem partem
accepto omnia miscere, ac turbare voluerunt; occurrendum fi-
denter est; depositaque taciturnitate, ac dissimulatione, bono-
rum auctorum sententiæ explicanda; quantum queque valeat,
expendendum; atque impia dogmata accurate sunt refellenda.
Quamobrem, quod Divus Augustinus Pelagiana hæresi coactus
fecit, ut quæstionem istam subtiliter, copioseque tractaret; idem*

nostra etate, diuersa quidem, sed nihilo mitiore in sacrosanctam Dei Ecclesiam peste grassante doctissimi, ac de Republica optime meriti homines, Pighius, Catarinus, Sotus, Osorius, Turrianus, Toletus, Frater Paulinus Bernardinus ciuis meus, atque alij nonnulli necessario fecerunt: quamquam Toleti quidem, & Bernardinij præclara lucubrationes nondum excusæ typis, sed manuscriptæ, & omnium, qui de his rebus existimare possunt, iudicio probatissima circumferuntur. Locus enim est huiusmodi, qui cum per se magni momenti sit, tum ita longe, lateque pateat, ut ex huius unius, multorum aliorum explicatio pendeat. Verum cum dua in primis celebres, & quæ multos habeant sectatores, opiniones hodie vigeant, una, quam sæpe Diuus Augustinus, ut vnde quaque Pelagianis se opponeret, altera, quam & ipse interdum, & antiquiores Latini, ac Græci patres secuti perpetuo sunt; hæc semper probabilior est visa; nisi argumenta quædam ex sacris litteris deprompta obstarent; in quibus dissoluendis eorum, quos diximus, præclare desudauit industria. Verum tamen cum Pontificis iussu Græcorum patrum, præcipue Ioannis Chrysostomi scripta, quæ in Latinam linguam conuersa sunt, cum Græcis exemplaribus conferens, multa, ut fit, inter legendum obseruasse; quæ aliquid lucis afferre obscurissimis illis sententijs posse viderentur; ea, si colligerem, contexeremque; non nullam cum theologiae studiosis gratiam me initurum speravi. Quamobrem non est, cur ad vetus illud prouerbiū confugiam, quod sapientem præterijt, puerulus inuenit. Nos enim in hoc opere non tam noua inuenta damus, quàm, quæ ab antiquis Patribus tradita sunt, sedulo colligimus. Caterum illud quoque CARDINALIS AMPLISSIME me ad scribendum impulit; quod cum arderem cupiditate incredibili meam erga te obseruantiam, studium, pietatem declarandi, neque id alia ratione assequi possem; necessario à litteris subsidium petendum, atque ex ijs depromendum aliquid fuit, quod tibi offerrem, atque hoc saltem grati, memorisque clientis officio fungerer. Quæ etiam causa fuit; cur minime expectandum censuerim; dum totum opus perpoliretur: Sed cum ex duobus libris, in quos hanc disputationem digesseram, primus paulo diligentius esset elaboratus, legique posse videretur; memoria, opinor, tenes,

tenes, contineri me non potuisse; quin eum quamprimam ad te deferrem: quem non longo post interuallo secundus est consecutus. Nihil enim aque celeres motus, atque amor habet: præsertim ubi iustissimi, vel potius necessarij officij stimulis incitatur. Eequid vero ego tibi non debeam; quem tu semel tibi IACOBI BONCOMPAGNII verbis commendatum, iuuenis prudentia, virtute, humanitate, rei militaris scientia, eruditione, honoribus florentissimi, singulari benignitate tua, nonnullaque de studijs meis opinione adductus, non solum humanissime complexus es; verum etiam tuendum, fouendum, ornandum suscepisti? Dabis CARDINALIS OPTIME hanc veniam ardori meo, si paulò liberius erumpet oratio, ac familiarius tecum egero. Multa in te sunt, præclaraque virtutes iam pridem in tua nobilissima patria, maximis magistratibus, maxima cum laude gestis perspectæ, nunc vero Roma, idest communi totius orbis theatro proposita, innocentia, integritas, religio, prudentia, in rebus gerendis industria, beneficentia; quæ tui memoriam magna cum laude posteritati propagabunt. Ego vero tuam istam morum lenitatem, & comitatem, qua grauitatem personæ suauissime condis, istam facilitatem, moderationem, humanitatem in tanta fortuna, in qua claros etiam homines despici minime mirandum, aut inusitatum esset, in tantis Reipublicæ occupationibus, ut amicorum etiam, longoque usu coniunctorum tibi hominum obliuisci propemodum liceat, ita admiror, ut sinem admirandi non faciam. Ea enim mihi eximia laus videtur, altitudine prosperitatis suæ superiorem esse, nec secundo illius flatu de gradu humanitatis, & modestiæ dimoueri. Itaque & auunculum habes Pontificem maximum, & dignum te nepotem præstas GREGORIO XIII. PONTIFICE OPTIMO MAXIMO: cuius summum sacerdotium ita sanctum, atque augustum est; ut etiam si nulla propria in Rempublicam Christianam merita extarent, summus illi inter homines honos, & obedientia, vel à Regibus, atque Imperatoribus debeat: Ea vero sapientia, ac tam diuina, humanoque generi salutaris virtus; ut vel in priuata vita apud omnes homines summa illius auctoritas futura fuerit. Caterum hæc, & sæpe dicta sunt, & sæpe etiam dicentur. Habent enim & fruendo percepta salutem, & commemorando

morando usurpata delectationem. Nunc ut ad institutum reuertar, non modo librum, sed etiam me ipsum in manum istam fide, liberalitateque præstantem trado; meque totum tibi dono, & ad-dico; munus, si rem ipsam spectes, non magnum; sin autem (ut spero & video) animum; non exiguum. Quod ut facerem, patronus meus GVIDO FERRERIVS CARDINALIS omnibus bonis artibus præcellentissimus, qui omnia sua in ære tuo esse velit, non modo permisit, sed etiam auctor fuit. Vale Princeps optime, & humanissime. Romæ CIO IO LXXV. Anno Iubilei.

LIBRI PRIMI CAPITA.

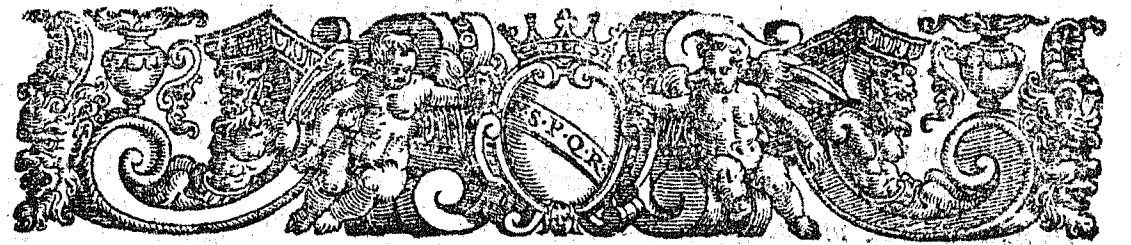

	Vid nomine prædestinationis significetur.	Cap. 1.	pag. 1
	Quæ D. Augustini sententia fuerit.	Cap. 2.	pag. 4
	Quæ Græcorum Patrum sententia fuerit.	Cap. 3.	pag. 6
	Quæ Diui Augustini sententia officiant.	Cap. 4.	pag. 7
	Quæ Græcorum Patrum sententiæ aduersentur.	Cap. 5.	pag. 10.
	Prædestinationis notio accuratius explicata.	Cap. 6.	pag. 11
	Et ante peccatum, & in Christo omnes homines generali & antecedente prædestinatione esse prædestinatos.	Cap. 7.	pag. 13
	Prædestinationem antecedentem solius diuinæ bonitatis munus esse.	Cap. 8.	pag. 17
	In prædestinatione consequente includi prænotionem assensus nostri.	Cap. 9.	pag. 17
	De peculiari, & eximia prædestinatione.	Cap. 10.	pag. 23
	Quid hucusque actum sit; & quid agendum restet.	Cap. 11.	pag. 26

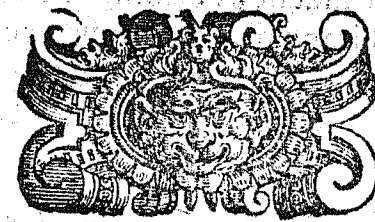
LIBRI SECUNDI CAPITA.

	Vid Diuo Augustino, quid item antiquioribus patribus videatur concedendum.	Cap. 1.	pag. 29
	De loco Diui Pauli [cum nondum nati fuissent, &c.]	Cap. 2.	pag. 34

De loco illo [Ego induravi cor Pharaonis.	Cap. 3.	pag. 44
De locis quibusdam noui testamenti.	Cap. 4.	pag. 52
Quæstionum de infidelibus, & infantibus sine baptismo, aut statim à baptismo ob- euntibus explicatio.	Cap. 5.	pag. 55
Quomodo voluntas Dei non sit infirma.	Cap. 6.	pag. 60
De scientia Dei.	Cap. 7.	pag. 62

FLAMINII NOBILII
DE PRÆDESTINATIONE
LIBER PRIMVS.

*Quid nomine Prædestinationis signi-
ficetur. Cap. I.*

Prædestinationem Dei, quam Græci προορισ-
μόν dicunt, B. Fulgentius vniuerse videtur
definisse, sempiternā dispositionem futuri ope-
ris Dei. Duplex autem prædestinationis quasi
diuisio est, quarum diuisionum membra non
quidem omnino, sed tamen magna ex parte si-
bi vicissim respondent. Prior igitur diuidendi
ratio hæc est, vt prædestinationem aliam rerū,
aliam personarum esse statuamus. Rebus attri-
buit prædestinationis nomen D. Paulus ita di-
cens. *Loquimur Dei sapientiam; in mysterio quæ abscondita est; quam prædesti-
nauit Deus ante sæcula in gloriam nostram: quem imitatus D. Leo Deum
inquit prædestinata renouandis mortalibus suę pietatis remedia inter
ipsa mundi primordia præsignasse. Item D. Gregorius celebri illo loco
obteneri nequaquam possunt; quæ prædestinata non sunt. Item B. Ioannes Da-
mascenus, & in Oplotheca, & secundo libro de orthodoxa fide. Præui-
dens Deus futura, quæ in nostra potestate sunt, prædestinat ea, quæ in nostra po-
testate nõ sunt. Personis verò passim tribuitur. Nam & homines, & Ange-
li, &*

1. 1. ad Mo-
ny. c. 26.

1. Cor. 2:

In serm. 2. de
natiuitate.

Lib. 1. dialo-
gi. c. 8.

Cap. 30.

A li, &

Tomo 7. opus
sum Aug.De diu. nom.
extremo c. 5.lib. 2. de sum
mo bono c. 6.
Beda in l. 1. q. 13.
toto. 1. l. ad
Monimum.
Ro. 8.lib. 1. ad Mo
ny. c. 15.1 ep. ad Eph.
Ep. 1. 2.

li, & Christus dominus dicuntur prædestinati. Altera verò diuisio illa est, quam auctor libri de prædestinatione Dei attulit, vt alia sit prædestinatio potentie, & alligationis, alia verò conditionis, & iustitiæ. Atque hac conditionis prædestinatione affirmat homines esse prædestinatos. *Non enim, inquit, Deus ante casum hominis sic eum per potentiam alligationis prædestinavit mori; vt necesse esset eum mori, sed sub ea conditione, si peccaret.* At cum interrogati, cur cælum voluitur, aut terra stat, absolute respõdemus quia Deus prædestinavit; hæc iam prædestinatio potentie, & alligationis est: quam, opinor, spectabat D. Dionysius, cum prædestinationes ab Ideis non distingueret, easque definiret voluntates Dei certo efficientes, & constituentes: quod etiam notauit Damascenus libro primo de sanctis Imaginibus. Diximus harum diuisiõnum membra non perpetuo, sed maiorem partem sibi respondere; quoniam, tametsi prædestinatio rerum plerumque absoluta sit, personarum verò habeat conditionem adiunctam; tamen nihil impedit, quo minus, exempli causa, gratiam, & gloriam dicamus hominibus sub conditione prædestinatam esse, & alijs quibusdam similibus locutionibus vtamur. Verum vt in personarum prædestinatione, quæ nunc nobis proposita est, commoremur, illa quidẽ rursus interdum communius, interdum magis proprie vsurpatur. communius vt apud Isidorum his verbis. *Gemma est prædestinatio, siue electorum ad requiem, siue reproborum ad mortem.* Quod etiam non nullis locis Beda & ipse D. Augustinus dixit: mortem autem, non delicti, sed supplicij intelligendam esse accurate ostendit B. Fulgentius. Magis vero proprie vsurpatur apud D. Paulum. *Quos præsciuit, & prædestinavit.* Est n. propositum conferendæ salutis; atq; hac notione vocẽ istã plerumque Diuus Augustinus, & qui post secuti sunt, protulerunt. Prædestinationis igitur nomẽ cõmuni Theologorũ loquẽdi vsu, à quo nobis minime discedẽdũ duximus, designationẽ significat, institutionẽ, ordinationẽ, quæ à Deo fit, ac destinationẽ creature intelligẽtis, antequã ea in lucem prodeat, & quicquã boni, vel mali agat, omninoq; antequã vocetur & iustificetur (nihil enim opus est persequi ista subtilius,) destinationẽ, inquam, ad gloriã ac felicitatem sempiternam; tametsi quoniam ad gloriã sine gratia nõ peruenitur, idcirco ex cõsecutione quadam significet etiam destinationẽ ad gratiam: quam obrem inquit B. Fulgentius, & vocationis nostrę initia & iustificationis incrementa, & glorificationis præmia Deum semper in prædestinatione habuisse. Quinimo quoniam gratia suapte natura, & quantum in se est, ad gloriã adducit (est enim quasi semen gloriæ) ideo quos esse in gratia probabile est, quique magna ad gratiam consequendam adiumenta habuerunt; ij nonnunquam absolute nominantur prædestinati. Ita D. Ignatius Ephesiorum Ecclesiam vocat prædestinatam ad stabilem perpetuamque gloriã. Ita D. Eutychianus Papa illa Apostoli verba ex epist. ad Ephes. *Qui bñdixit nos in omni benedictione spũali: qui prædesti-*

desti-

destinavit nos in adoptionem filiorum & cætera fere omnia, quæ primo illo capite leguntur, omnibus Christianis accõmodat. Eodem loquendi modo vtebatur D. Cyrillus Hierosolymitanus. Deus, inquit, qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum, conformes fecit corpori gloriæ. Præscientiæ autẽ (quomodo proprie apud Theologos scholasticos accipitur) ac reprobationis nomen significat destinationem ad supplicium æternum ante omnia tempora Dei mente & voluntate conceptam. Et quamuis varia quasi momenta statuant, nolle admittere ad Regnum, sinere in peccatum labi, pro peccato pœnam imponere; tamen ipsa etiam exclusio à Regno pœna est, pœna nimirum damni: Ac præterea clariores Theologi proprie tunc, cum pro peccato pœna infligitur, reprobationis nomen vsurpant. Addidi in præscientia describenda cautionẽ illam [quomodo apud scholasticos accipitur.] Nam Origenes (vt hũc vnũ ex verustioribus cõmemorẽ) locum illum D. Pauli explicans. *Quos præsciuit, & prædestinavit.* eos tantum à Deo præsciri docet, qui se dignos præbuerunt, qui cognoscerentur, atque ab ijs segregarentur, quibus dictum est. *Non nomi vos.* In eandẽ rursus sententiã D. Paulus dixit. *nõ repulit Deus plebem suã, quã præsciuit.* Illos enim in sacris literis sepe dicitur nosse Deus: qui vicissim Deum ipsum bene norunt: bene autem norunt, qui eum sibi notum esse verbis, & factis ostendunt: Est enim *γνώσις* vt Clemens Alexandrinus notauit, scientia consentiens actionibus. Sed eo, vnde sumus digressi, reuertamur. Sumpsimus prædestinationis vocabulo primum, ac directo significari destinationem ad gloriã, ad gratiam vero non nisi ex consecutione: quod cum ex eo patet, quod reprobatio, quæ illi opponitur, primo significat destinationem ad pœnam, vel saltem propositum non admittendi ad Regnum, habitus autem & priuario in eadem re uersantur: tũ facile ex varijs Patrum sententijs colligitur. D. Hieronymus, (si modo explantor epistolę ad Romanos D. Hieronymus est,) ac D. Ambrosius (vt ceteros nunc mittam) verba illa: *Quos præsciuit, & prædestinavit,* ita interpretantur, vt quos Deus præuidit conformes futuros in vita, voluerit etiam fieri conformes in gloria, quosque præsciuit futuros sibi deuotos, ipsos elegerit ad promissa præmia capeßenda: quasi tametsi præscientia, & prædestinatio eodem concurrant, tamen præscientia apud Paulum, vsus gratiæ in præsentis vita spectet, prædestinatio largitionem gloriæ in futura. Ita Damascenus, vt antea diximus, docebat Dei præscientiam pertinere ad ea, quæ in nostra potestate sunt, idest virtutes, & vitia; prædestinationem verò ad ea quæ non in nostra, sed in ipsius Dei sunt potestate, idest præmium, & pœnam. Ac certe destinationis nomen præfert emissionem quãdam ad finem. Sit igitur prædestinatio (quantum huic primæ ingressioni satis est: nam infra diligẽtius agemus) propositum conferendi gloriã, & ex consecutione gratiam.

Cat. myst. 3.

lib. 7. ad c. 8.
epi. Rom.

Matt. 7.

Rom. 7.

Strom. 2.

Distinguitur ab electione, & dilectione, quamuis non longè distet: à dilectione quidem, tanquam id, quod consequitur ab eo, quod antecedit: (Deus enim diligendo creat; ad felicitatem vocat; gratiam largitur, & gloriam:) ab electione autem tanquam minus commune ab eo, quod communius est. Prædestinatio enim æternum illud duntaxat propositum significat, electio vero cum istud æternum propositum, tum etiã susceptionem, & institutionem illam, quæ certo tempore erumpit in lucem. Præterea prædestinationis nomen plerunque pertinet ad sempiternæ felicitatis donationem: electio vero ad certorum præterea munerum assignationem: ut exempli causa ad Apostolatam: quemadmodum eo loco. *Nonne ego duodecim vos elegi?* Videtur autè omnino in prædestinatione inesse tanquam propria ipsius conditio, delectus quidam, & segregatio: quare D. Dionysius statuebat prædestinationem esse ἀφορισμένην. i. feligentem & segregantem. Ita cum ex angelis, atque hominibus non nullos prædestinatos dicimus; selectos intelligimus præ alijs Angelis, atque hominibus: quod si quando totum Angelorum atque hominum genus prædestinatum pronunciamus; præ alijs naturis creatis selectum ac segregatum, quod ad præstantissimam finem dirigeretur, intelligendum erit. Non me fugit inter scholasticos multa de harum vocum distinctione sole re disputari: sed nihil causæ esse duximus, cur ea in disquisitionem vocaremus: etenim ad rem ipsam festinamus.

Qua D. Augustini sententia fuerit. Cap. I I.

Quæstio igitur obscurissima, atque ad explicandum difficilima nobis proposita est; Num aliquid causæ in nobis sit; cur aut prædestinemur; aut præsciamur, ac reprobemur. In hac quæstione duæ sunt celebres opiniones, quæque familiam ducunt: (nam cæteræ ad has referri non incommodè possunt) vna D. Augustini, altera Græcorum Patrum. D. Augustinus, licet sæpe dubius, tamen in posterioribus libris, cum profliganda Pelagij hæresis esset, hanc plerunque sententiam protulit, quam deinde constantissime B. Fulgentius secutus est; Vniuersam naturam humanam peccato originis inquinatam, & corruptam, esse dignam, quæ à regno gloriaque reiciatur: Ex hac autè vniuersa massa Deum, sicuti quosdam homines in suis illis sordibus, suaque indignitate iacere finis, neque subleuandos putat; ita quosdam seligere, quorum maculas eluat, quosque ornet, & ad regnum perducatur: ita illos reprobari; hos vero prædestinari: in illos extare iustitiæ seueritatem (puniri enim pro peccato originis, quod deinde multi propria etiam peccata & crimina addiderunt) in hos misericordiam, & benignitatem: nullo enim suo merito intercedente ex reis eximi, pœnæque eripi, & affici maximis, atque amplissimis muneribus: Ita nullam in nobis, excepto originis peccato, esse causam, cur reprobemur aut prædestinemur: sed totam in Dei voluntate constare ex eadem massa vnum vas ad honorem, alterum ad contumeliam, sine vllius cuiusquam iniuria

iniuria facientis: Quos autem selegit, ac prædestinauit; hos ita efficaciter vocare, tantumque illis gratiæ auxilium impartiri; ut omnino sequatur: veramque fidem, spem, charitatem, iustitiam apprehendant, ac teneant, tandemque æternam consequantur felicitatem. Non pigebit ipsa afferre Augustini verba ex libro de correptione, & gratia: in quo cum multa alia in hanc sententiam dixisset, tum ista adiungit. *Quicumque ergo ab illa originali damnatione ista diuinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium quod procuratur eis audiendum Euangelium: & cum audiunt, credunt, & in fide quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseuerant, & si quando exorbitant, correpti emendantur: & quidam eorum, & si ab hominibus, non corripiantur, in viam, quam reliquerunt, redeunt; & nonnulli acceptata gratia in qualibet ætate periculis huius vitæ mortis celeritate subtrahuntur.* Hæc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos: qui & elegit eos in filio suo ante constitutionem mundi per electionem gratiæ: si autem gratia iam non ex operibus; alioquin gratia iam non est gratia. Non enim sic sunt vocati, ut non essent electi: propter quod dictum est, multi sunt vocati, pauci vero electi. Sed quoniam secundum propositum vocati sunt, profecto electi sunt, per electionem, ut dictum est, gratiæ, non præcedentium meritorum suorum, quia gratia illis est omne meritum. De qua efficaci vocatione in libro de prædestinatione sanctorum hæc etiã scribit. *Vocat enim Deus prædestinatos multos filios suos; ut eos faciat membra prædestinati vnici filij sui: non ea vocatione, qua Vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias: illa quippe vocatione & Iudæi vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est; & gentes, quibus Christus crucifixus stultitia est: Sed ea vocatione prædestinatos vocat; quam distinxit Apostolus dicens, ipsis vocatis Iudæis, & Græcis prædicare se Christum Dei virtutem, & Dei sapientiã. Sic enim ait, ipsis autem vocatis; ut illos ostenderet non vocatos, sciens esse certam quandam vocationem eorum, qui secundum propositum vocati sunt: quos præscivit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui: Quam vocationem significans ait, Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori. Nunquid dixit, nõ ex operibus, sed ex credente? prorsus etiam hoc abstulit homini, ut totum daret Deo. Dixit ergo ex vocante, non quacunque vocatione, sed qua vocatione fit credens. Hanc etiam intuebatur cum diceret, sine pœnitentia sunt dona, & vocatio Dei. Adde illa ex libro de fide ad Petrum. *Illi cum Christo regnabunt, quos Deus gratuita bonitate sua prædestinauit ad Regnum: quia enim eos tales prædestinatio preparauit, ut in Regno Dei essent; preparauit utique secundum propositum vocandos, ut obediant: preparauit iustificandos, ut accepta gratia recte credant, & bene viuant: preparauit & glorificandos; ut Christi coheredes effecti regnum Cælorum sine fine possideant.* Ex his quæ recitauimus, D. Augustini sententiam satis percipi opinor. A qua, eos minime discedere, qui ita statuunt Deum ante vllius peccati animaduersionem in illa sua æternitate vidisse omnes homines, & alios quidem ad regnum admittere voluisse, alios autè noluisse, aut certe non voluisse; facile intelligi potest. Negant enim peccatorum*

Cap. 7.

Cap. 16.

tom. 3. operum
D. Augustini
quamuis verius
fortasse
tribuatur B.
Fulgentio.

catorum, quæ ab vno quoque sigillatim committuntur, animaduersione in reprobando antecedere; at peccati originis negare non possunt. Nam ante peccatum Adæ omnes homines ad regnum destinatos fatentur, ergo hæc hominum distributio, vt alij destinantur, alii minime, ex peccato Adæ profecta est. Præcipue vero D. Thomas multis locis Augustini sententiã se libenter sequi declarauit, Nam in Summa de veritate ita inquit. *Rationem reprobationis in hominibus esse peccatum originale, vel in futuro hoc ipsum, quod est non habere debitum ad hoc, quod eis gratia conferatur.* Alibi autem illud addidit, quibus auxilium gratiæ denegetur, iuste denegari, nimirum ad pœnam præcedentis peccati exigendam, saltem originalis. Quamquam libenter patior hanc sententiam ita à doctissimis hominibus explanari, vt pro peccato originis non quodlibet auxilium, sed tantum efficax denegari intelligamus: qua de re secundo libro.

Quæ Græcorum Patrum sententia fuerit. Cap. III.

Græcorum autem Patrum longe alia sententia est. Ita enim statuunt omnes homines etiam post Adæ lapsum procreari, ac dirigi ad vitam æternam: omnibus auxilia, quibus ad vitam eò peruenire queant, à Deo offerri ac parari, sed nemini tamen vim afferri, neque, vt D. Dionysius inquit, nature illius, quam liberam cõdidit, ius violari: quamobrem eos duntaxat certo destinari ad regnum, quos in æternitate illa sua nouit libertatem suam in bonam partem conuersuros, ac sese ipsi Deo commissuros: eos autem reprobari, quos nouit aut socordia obstupefactos, aut superbia abreptos oblatum sibi auxilium repudiaturos. Tantum vero libertati nostræ tribuere videntur, vt non solum, quod salutem adipiscamur, sed etiam, quod altiore, inferiorem ue gratiæ, gloriæque gradum assequamur, nostro studio, nostræque aut remissiori, aut cõtentioni diligentie ac ceptum referant: diuinum enim auxilium nemini id quod in se est, facienti de esse. Quocirca sepe clamat Chrysostomus (cuius præcipue auctoritas Augustini auctoritati solet opponi) torporis, ac negligentie nostræ esse, quod Paulo similes, ac pares non euadamus: Paulum propterea gratiam esse consecutum, quod ante gratiam ad pedes Gamalielis se contulisset: atque efficaciter quidem uocatum esse à Deo, sed & ipsum suas partes obediendo præstitisse. Nilus vero Chrysostomi discipulus addit, operarios qui in parabola Euangelica in vineam hora vndecima venerunt, ideo æqualem cum illis, qui bene mane uenerat, mercedem tulisse, quod temporis breuitatem diligentia compensantes horæ curriculo tantundem operis, atque illi integro die, confecissent. Multa alia in hanc sententiam à Græcis Patribus dicta, procedente disputatione et afferemus, & expendemus.

Quæ

Quæ D. Augustini sententia officiant.

Cap. IIII.

His maxime inter se dissidentibus sententijs expositis, vtramque examinare necesse est. Ac Diuus quidem Augustini sententia, quam Magister sententiarum, & multi qui ab illo fluxerunt, secuti sunt, his sat eruditis temporibus paulo durior est visa, & ex quodam potius vndique se Pelagianis opponendi studio, quam ex libero, solutoque animi iudicio profecta. Itaque et Catharinus, & Pighius, & Olorius, & multi alij præclarissimi viri plurimis, quorum aliquæ satis habere firmitatis videntur, rationibus illam oppugnarunt. Ad quorum scripta nos lectorem, ne superuacuum laborem aut nobis sumeremus, aut illi imponeremus, magna ex parte putauimus esset reiiciendum, atque hæc tantum pauca quæ subijciemus, afferenda: præsertim cum ea, quæ ad libertatem nostræ voluntatis in gratia accipienda pertinent, alibi copiose tractauerimus. Si ista D. Augustini sententia admittitur, illud quoque concedendum uideatur, vt ostendemus, ex peccato originis damnari nos ad pœnam sensus: quod tamen hodie ab omnibus fere theologis absurdum putatur: extatque de hoc argumento doctissime scripti libri. Ostendemus autem quod polliciti sumus, hoc modo. Ex peccato originis fit, vt Deus nos iuste possit, atque adeo maiorem hominum partem soleat reprobare, & gratiam denegare: gratia defuiti fieri omnino non potest, quin adulta ætate in lethale aliquod peccatum incurramus, atque in eo etiam perpetuò iaceamus: peccato lethali debetur æterna pœna sensus, non modo damna: itaque propter originis peccatum nos reprobare, nihil aliud est, quam adultos homines summæ, sempiternæque miseriæ destinare. Diuus quidem Thomas interdum respondet, licet ille non possit gratiam adipisci, qui reprobatur à Domino; quod tamen in hoc, vel illud peccatum labatur, ex libero arbitrio proficisci, ideoque dum peccat, culpã admittere. Sed multis responsum hoc non satis animum explet. Nam tametsi qui caret gratia, hoc, & illud peccatum uitare possit, vniuersa tamen vitare non potest. Nihilo autem magis ad mortem damnari Iudas, exempli causa, videbitur, si vnicus illi percussor submittatur ita validus, vt defensionis locus non sit, quam si plures immittantur non illi quidem adeo valentes, quin singulis Iudas obistere queat, sed tamen ita comparati, vt dum ab vno sibi Iudas cauet, quin ab alio lethalem plagam accipiat, fieri non possit. Quã obrem longe mihi magis probatur, quod ab eodem D. Thoma alibi dicitur, quãquã ad non peccandũ requiratur gratiæ auxilium: ideo tamẽ vere dici, in nostra potestate sitũ esse non peccare, quoniã quæ per amicos possumus, per nos quodãmodo possumus: homini autẽ optimus amicus Deus: idque auctor libri de vera, & falsa pœnitentia optime explicat. Omnino D. Augustinus, dũ à Pelagiana hæresi lógissime abesse vult, ita interdũ hoc originis

Aug. in ep. ad Optatum.

I. 2. q. 109. art. 4.

c. 16.

q. 6. ar. 2.

2. 2. q. 2. art. 5.

De diu. nom. c. 4. in extremo.

In Matt. hom. 6. In Gẽ. hom. xi. In 1. cor. hom. 5. & 38. Vide Bibliothecã sanctam l. 6. ann. 251. vbi omnes fere Græci patres citantur.

Epist. 28. originis peccatum exaggerat, ut aut durior videatur, aut cogatur dubitare, num forte omnes nostræ animæ fuerint ex illa prima Adæ peccantis propagatæ. Sic enim scribit ad D. Hieronymum. *Dic mihi, si animæ sigillatim in singulis nascentibus fiunt; ubi in paruulis peccant, ut indigeant in sacramento Christi remissione peccati, peccantes in Adam, ex quo caro est propagata peccati? aut, si non peccant; qua iustitia creatoris ita peccato obligantur alieno, cum exinde propagatis membris mortalibus inseruntur; ut eas, nisi per Ecclesiam subuentum fuerit, damnatio consequatur, cum in earum potestate non sit ut eis possit gratia baptismi subueniri?* Item Retractionum libro primo ita scribit. *Nam, quod attinet ad animæ originem, qua fit, ut sit in corpore, utrum de vno illo sit, qui primum creatus est, quando factus est homo in animam viuam, an semper ita fiant singulis singula, nec tunc sciebam, nec adhuc scio. Quamobrem quando D. Augustinus, quid potissimum in harum quæstionum explicatione sequeretur, non satis habuit constitutum, & ea, quam interdum protulit, de peccato originis sententia hodie non usquequaque probatur, mirandum magnopere non erit, si hanc quoque de prædestinatione quæstionem, quæ ex illa pender, paulo aliter explicandam arbitremur, non nihilque ab illius sententia recedamus: præsertim cum parum omnino videatur congruere testimonijs sacrarum literarum quibus Deus inducitur benignus, & liberalis in vniuersum humanum genus, non vnam dumtaxat particulam feligens, cui amplissima conferat bona, reliquos vero homines ita reijciens, ut igni perpetuo nullam illorum ob culpam cruciari velit. Quocirca præclarum illud Ecclesiæ lumen Gregorius Nazianzenus non veritus est dicere, ignoscere quidem re naturalem Dei esse, irasci autem quodammodo præter naturam. Hinc illæ consolationis plenissime sententiæ. *Non vult aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reuerti. Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Non vult Deus perire animam, sed retractat cogitans, ne penitus pereat qui abiectus est. Et misereris omnium, quia omnia potes: & dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Diligis enim omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti. Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas. Attende quantum ponderis sit in illis verbis, Qui amas animas: & quam generalis ratio benignitatis, & clementiæ afferatur. Diligis enim omnia, quæ sunt: quoniam tua sunt Domine. In primis autem accurate perpendendus Ezechielis locus cap. 18. ubi quærela multorum inducitur viam Domini iustam esse negantium, quod de parentum peccatis puniret filios. Respondet autem Dominus præclara illa. *Ecce omnes animæ meæ sunt. Nunquid voluntatis meæ est mors impij, & non ut conuertatur a vijs suis, & viuat? Conuertimini, & agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas: projicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum. Et quare morie-***

min

mini Domus Israel? quia nolo mortem morientis dicit Dominus Deus: Reuertimini, & viuite. Quæ responsio nulla videtur futura, si aut nullo ad peccata respectu habito, aut pro solo originis peccato multi ad vitam non admittantur, atque adeo ad sempiternam mortem damnentur. Hinc alibi *Quia hæc non vxor mea; & ego non vir eius. Quia tu scientiam repulisti, & ego te repellam.* Vides nos esse, qui initium repulsiõni demus, non Deum: quinimo Deum cum quodam dolore, ut inquit auctor non omnino contemnendus Fauustus, increpare contumeliam respicientis, & conqueri non solum, quod peccemus, sed quod vocati non obediamus, atque Spiritui sancto resistamus: quæ tamen querela profus inæpta videtur, si ipse non ita nos vocat, ut accedere queamus. Quid enim? tu de me conquereris, quod ad te non venio, qui per me vires veniendi non habeo, nec tu auxilium affers? Adde multum videri detrahi redemptioni, quæ à Christo Domino nostro facta est, neque appellari felicem culpam posse, quæ tantum meruerit redemptorem; si ante peccatum Adæ omnes, quicumque nascerentur, ad gloriam essent vocati, atque instituti, quod omnes theologi fatentur, post peccatum vero Adæ, & Christi redemptionem pauci dumtaxat vocentur, ac se ponantur, reliquis in illa perditionis massa derelictis. Propositio quidem illa, Deum omnes homines saluos velle, tanti momenti fuit, ut quamuis D. Augustinus varijs illam, ac violentis interdum modis interpretari aggrediatur; tamen cum ad articulos sibi falsò, sed nonnulla tamen ex ipsius scriptis occasione sumpta adscriptos respondet, fateari cogatur in secundi articuli confutatione, sincerissime credendum esse, atque profitendum, Deum velle, ut omnes homines salui fiant. Omnino enim & antecedentia, & sequentia verba plane testantur, vniuersæ accipiendam esse propositionem: quod etiam vidit Prosper. Ac sanè mirandum magnopere est, cum omnes catholici Patres, & ipse in primis Augustinus ita doceant, non solere Deum reuelare cuiquam prædestinationem suam, aut reprobationem; ne sordidiæ, aut desperationi occasionem præbeat; qui ab ipso Augustino hæc sententia excogitari, probarique potuerit; quæ vel vna maxime in sordidiæ, ac desperationem potest impellere. Ac multa quidem ille artificia comminiscitur; ut his malis aliquid remedijs afferat; sed leuiora illa esse quam vellemus, facile cuius intelligenti lectori constabit. Non enim vano, atque ad retegendum facillimo simulationis artificio, sed ingenue, candidèque de ea, quæ in nobis est, fide rationem reddere parati esse debemus. Hæc igitur mihi aduersus hanc D. Augustini, neque ipsi tamen semper probatam sententiam, & cæteros ferè omnes, qui prædestinationis, & reprobationis nullum in voluntate, atque operibus nostris momentum statuunt, verisimillime videntur dici: quamquam ne eam penitus damnemus, sed potius in bonam partem interpretaturi

B suo

Osce 2. & 4.

Ad obiectiõnes Vincen. respons. 2.

De bono peccati seu, c. 22.

suo loco firmus; debita tam sancto, ac tam docto, tamque de ecclesia Dei benemerito doctori reuerentia facit: quæ etiam fortasse causa fuit; cur & ipse D. Thomas in hac quæstione interdum paulo restrictior fuisse videatur.

Qua Græcorum Patrum sententia aduersatur. Cap. V.

NEC vero Græcorum Patrum sententia in nullas, aut exiguas incurrit difficultates. Primum in his, qui in matrum utero (ut cæteros nunc mittam) sanctificati sunt, vix fingi cogitatione potest; quid in ea re momenti voluntas ipsorum habuerit. Sic enim præculti, & vndique muniti firmissimo gratiæ subsidio erant; ut nihil illis à peccati tyrannide metuendum esset. Quare non videtur Deus, quod præscierit fore, ut illi bene libertate sua utantur, idcirco ipsis gratiam, gloriamque parasse; sed potius tantum gratiæ illis parasse, & contulisse; ut quin libertate sua recte uterentur, fieri non posset. Ad pueros etiam illos, qui statim post Baptismum obeunt, prædestinandos nulla videtur spectari potuisse voluntatis propensio. Contra vero pueri sine Baptismo decedentes, aut ex parentibus infidelibus orti, impietatisque & flagitij innutriti, infideles etiam illi, quibus Euangelium vix, aut ne vix quidem notum esse potest, ut nationes à Lusitanis, & Hispanis non ita pridem inuentæ, antiquitus vero gentes longe disitæ à Iudæa, in qua fere sola notus erat Deus, satis videntur indicare multos nulla sua culpa (peccatum originis semper excipio) ad regnum non admitti. Tum vero illud ab hæreticis sæpe inculcatur, sumptum quidem aliqua ex parte à sanctis Patribus, sed ab ipsis in alienos sensus detortum, futurum fuisse, ut iustitia Dei in tenebris delitesceret, ac misericordia tantum laudaretur; si omnes homines saluos voluisset. Nam si hoc voluisset; omnes quoque sine dubio salutem essent consecuti: voluntati enim eius quis resistit? Ita non habuisset in quem iustitiæ, ac seueritatis sue exempla ederet. Quod putant illis verbis à Paulo significari. *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, substituit in multa patientia vasa iræ apta ad interitum, ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ preparauit in gloriam, & quæ sequuntur in hanc sententiam. Postremò ex sacris litteris multæ opponuntur auctoritates; quæ magnam semper molestiam exhibuerunt. Nam D. Paulus in epistola ad Romanos integris capitibus hoc videtur agere; ut doceat nulla nostra culpa, aut merito intercedente, sola Dei voluntate nonnullos suscipi, nonnullos repudiari. Hinc illæ celebres sententiæ. Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali; ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei,*

Rom. 9.

est ei, quia maior seruiet minori; sicut scriptum est, Iacob dilexi, & san autem odio habui. Cui vult, miseretur, & quem vult, indurat. An non habet potestatem fingulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Quis enim cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? In euangelijis vero scriptum est. Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt; ut videantes videant, & non videant, & audientes audiant, & non intelligant; ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata. & iterum. Cum autem tanta signa fecisset coram eis; non credebant in eum; ut sermo Isaia compleretur, quem dixit, Domine quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est? Propterea non potuerunt credere; quia iterum Isaia dixit: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur, & sanem eos. Omne, quod dat mihi Pater, ad me ueniet: Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum. Rursus in actis Apostolorum. Et crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam eternam. Libuit omnes ferè obscuriores sententias proponere; quoniam in his explicandis doctissimi homines, qui alioquin hunc locum cumulatissime tractarunt, aliquid loci diligentis nostre reliquerunt: nosque huic potissimum rei hanc tractationem destinauimus. Hæc igitur omnia, quæ ex sacris litteris attulimus, eo videntur spectare; ut intelligamus ex sola Dei voluntate pendere prædestinationem, ac reprobationem nostram.

Ma. 4.

Ioan. 11.

Ioan. 6.

Act. 13.

Prædestinationis notio accuratius explicata. Cap. VI.

QVANDO igitur ea harum rerum obscuritas est, ut non inutiliter sæpe in manus sumantur, multisque modis tractentur, (ita enim facilius sese in conspectum dabunt;) age primum nonnulla de prædestinationis nomine rursus dicamus: deinde propositiones quasdam statuamus; ad quas tamquam ad capita explicatio huius quæstionis referatur: Tum denique in secundo libro, quæ ab ijs, qui aliter sentiunt, obijciuntur, refellere, ac propulsare conabimur. Obseruauit ex sanctis Patribus, prædestinationis nomen apud D. Paulum duobus modis usurpari. Nam interdum significat destinationem certam, quamque euentus omnino sit comprobaturus; in quam sententiam dicitur, Quos præsciuit, & prædestinavit: Interdum vero significat institutionem quidem, designationem, destinationem ad gloriam, eiusque conferendæ, subsidijs etiam datis, voluntatem, sed quam non semper euentus sequatur, eorum scilicet vitio, qui ad optimi parentis voluntatem aggregare

B 2 suam

suam recusarunt; oblatamque sibi gratiam aut non admiserunt, aut non custodierunt. Ita Ephesios vocat prædestinatos, *In quo etiam nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia, secundum consilium voluntatis eius; ut simus in laudem gloriæ eius nos, qui ante sperauimus in Christo: In quo, & vos cum audissetis verbum veritatis, Euangelium salutis vestræ: in quo & credentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.* Erant igitur Ephesij, ad quos D. Paulus scribebat, prædestinati, id est instituti, & electi ad gratiam, & gloriam: nec tamen omnes ad priorem illam, & certam prædestinationem pertinere tanta, opinor, asseueratione affirmasset: quamquam non negemus Ephesios ideo etiam facilius vocari potuisse prædestinatos; quòd magnam partem in gratia esse, ac propterea cælestis Regni hæredes verisimiliter putarentur: quòd initio huius disputationis ex diuis Ignatio, Cyrillo, Eutychno obseruauimus. Nec vero me præterit à D. Thoma hanc, quam diximus designationem ad gloriam, sub prouidentia comprehendi; distinguere autem à prædestinatione; quòd prouidentia tantum spectat ordinem in finem (quare ex Dei prouidentia omnes homines ad beatitudinem ordinari;) sed prædestinatio spectat præterea exitum, & prouentum ordinis; quare ad eos tantum pertinere, qui salutem consequuntur. Verum si quis totum illud Pauli capitulum Græcis interpretibus, & præcipue Chryostomo vsus accurate legerit; facile perspiciet prædestinationis nomine significari aptissime potuisse voluntatem illam primam, & antecedentem; qua Deus vult omnes homines, & potissimum fideles saluos fieri, ideoque illos vocat, & illuminat; quemadmodum suo loco ostendemus. Ex quo etiam intelligi potest, non firmissimum esse argumentum illud; quo, & D. Augustinus, & alij nonnumquam vtuntur, sanctitatem esse effectum prædestinationis, & electionis; eo quòd scriptum sit, *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius.* Confici enim ex istis verbis, nos prædestinari, non quoniam sanctos nos Deus nouerit; sed ut sancti essemus ipso donante sanctitatem. Parum, inquam, firmum argumentum est; si electionem, & prædestinationem istam ad voluntatem antecedentem, quemadmodum Græci putant, pertinere intelligamus; qua Deus, ut diximus, vult omnes homines, præcipue fideles, saluos fieri, eoque nos vocat, & prouehit; hac tamen conditione, nisi per nos steterit, neque ab illius voluntate differimus. Similem sententiam elicit D. Cyrillus Hierosolymitanus ex illis Apostoli verbis in eadem epistola, *Ipsius factura sumus creati in bonis operibus, quæ preparauit Deus, ut ambulemus in illis.* Creator enim, inquit, cum sit bonus, bonos creauit; creatura vero voluntate propria in amaritudinem conuersa est; eodemque modo interpretatur D. Cyrillus

Summa de
ver. q. 6. art.
1.

De præd. san
& lib. 1. c. 17.
Eph. 1.

catech. 2.
Eph. 2.

villus Alexandrinus in Commentarijs in Esaiam. Verum de hac re infra lib. 1. in cap. 9. copiosius. Diximus prædestinationis nomen duplicem habere notionem. Quocirca, ut res sit clarior, certam illam, & immutabilem, & quæ fere sola à scholasticis agnoscitur, vocabimus consequentem prædestinationem; alteram vero, quæ ex nobis variatur, & habet conditionem adiunctam, id est, si per nos non steterit, nominabimus antecedentem. Quam enim distinctionem in Dei voluntate à Damasceno traditam omnes fere Theologi probarunt; eam commodissime ad prædestinationem posse transferri Turrianus etiam vidit. Quamobrem, quod in libro de prædestinatione Dei scribitur, mortis prædestinationem Adæ intentatam sub conditione si peccasset, in Deo fixam fuisse, quòd illius peccatum præuidisset; idem nos de prædestinatione ad gloriam possumus dicere; antecedentem illam, quæ conditionem habet adiunctam, fieri iam consequentem, & certam erga eos, quos vidit impositam conditionem impleturos.

Inter opera
D. August.

*Et ante peccatum, & in Christo omnes homines generali,
& antecedente prædestinatione esse prædesti-
natos. Cap. VII.*

HIs ita constitutis atque illo adiuncto, quòd initio admonuimus, Prædestinationem primum significare destinationem ad gloriam deinde ex consecutione quadam præparationem gratiæ; hoc primum enunciatum proponamus; quemadmodum Angeli omnes, priusquam pars eorum peccaret, ad vitam beatam destinati erant, ita etiam in Adam ante peccatum omnes homines ad eandem felicitatem, gloriamque antecedente illa prædestinatione prædestinatos fuisse. Hoc vero est huiusmodi; ut vix locum relinquat dubitationi. Tot enim muna in primum hominem, tot, ac tam præclara ornamenta à procreationis initio congesta sunt; in posteros etiam, nisi ille peccasset, propaganda; ut qui in ea præstantissima natura & gratia vllam reprobationis umbram agnoscat, vix ferendus videatur; omninoque à communi sanctorum Patrum sententia desciscat. Omnes enim fatentur, factum esse hominem rectum, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando frueretur. Sequitur alterum enunciatum, Christum dominum nostrum pro omnium hominum salute, mortem oppetisse: ideoque omnes etiam nunc homines antecedenti illa, cui nullareprobatio opponitur, prædestinatione contineri. Ita in Actis Apostolorum Paulus ad Athenienses verba faciens generalem hanc redemptionem prædicat. *Et tempora quidem huius ignorantia despiciens Deus nunc annunciat hominibus; ut omnes ubique penitentiam agant: eo quòd statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in equitate, in viro, in quo statuit, fident*

Act. 17.

fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis. Tertullianus autem non omnibus in rebus malus auctor alium D. Pauli locum ad hanc fere sententiam adducebat. Super est ut qui habent uxores, sic sint, ac si non habeant; quia tempus in collecto est; & desierunt vna acerba à patribus manducata, filiorum dentes obstupescere. At contra dicitur à nonnullis, ita statuentibus longe aliam esse, quod ad prædestinationem pertinet, hominis instituti, & restituti conditionem. Nam principio quidem eò institutum esse hominem; ut nisi peccaret, cum posteris omnibus ad felicitatem perduceretur. At postquam ille lapsus est, Deum non omnes Adæ filios saluos velle, sed alijs quidem sola voluntate sua, cuius nulla ratio afferri queat, salutem per Christum tribuere, alios autem vel nullo ad peccata respectu habito, vel pro solo originis peccato condemnare, & ab illis quidem gratiam necessario suscipi; his vero aut non dari, aut dari quidem, vel potius ostentari, sed ab ipsis necessario repudiari; quod nostræ tempestatis hæretici gratiæ Dei, tam re hostes, quam verbo amici, cupidissime arripuerunt. Sed nos enunciatum nostrum ex ijs, quæ tertio capite diximus, satis comprobatum esse confidimus. Clara enim sunt etiam in nouo testamento, & luculenta testimonia, Deum esse diuitem in omnes: Non esse personarum acceptatorem: Velle omnes homines saluos fieri: Christum pro omnibus mortuum esse, non solum pro peccatis nostris, sed etiam pro peccatis totius mundi: Ideo pro omnibus peccatoribus hortatur Apostolus, ut preces fundamus; quoniam Deus omnibus salutem cupit: necesse autem est, nisi verbis vim afferre velimus, ut quemadmodum vere, & proprie pro omnibus peccatoribus preces adhiberi iubet; ita etiam proprie, & vere omnium hominum salutem à Deo quæri intelligamus; quandoquidem hoc pro causa illius affertur. Ac sane nulli, quod sciam, sanctorum Patrum, antequam Pelagij hæresis ecclesiam perturbaret, tale quippiam in mentem venit, in Christi aduentu hanc hominum esse factam distinctionem, ut ex primario Dei proposito nullis nostris, aut recte factis, aut proprijs cuiusque criminibus intercedentibus hi quidem vocentur ad vitam æternam, illi vero, & quidem multo plures perpetuis cruciatibus addicantur. D. Basilius ita in regulis docet. *Qui propter peccatorum nostrorum remissionem vnigenitum suum misit; quantum in ipso est, omnibus peccata remisit.* Ita multi alij Patres, sed nemo grauius sanctissimo, & doctissimo Leone Pontifice, cuius hæc sunt verba. *Deus omnipotens, & clemens, cuius natura bonitas, cuius voluntas potentia, cuius opus misericordia est, statim ut nos diabolica malignitas veneno suæ mortificauit inuidia; prædestinata renouandis mortalibus suæ pietatis remedia inter ipsa mundi primordia præsignauit, denunciando serpenti futurum semen mulieris, quod noxij capitis elationem sua virtute contereret: Christum scilicet in carne venturum Deum hominemque significans, qui natus ex*

Serm. 2. de
natiu.

tus ex virgine violatorem humane propaginis incorrupta natiuitate damneret. Nam quia gloriabatur diabolus sua fraude deceptum hominem diuinis caruisse muneribus, & immortalitatis dote nudatum, duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de preuaricatoris consortio inuenisse solatium; Deum quoque iuste seueritatis exigente ratione erga hominem, quem in tanto honore condiderat, antiquam mutasse sententiam; opus fuit dilectissimi, secreti dispensatione consilij; ut incommutabilis Deus, cuius voluntas non potest sua benignitate priuari, primam pietatis suæ dispositionem sacramento occultiore compleret, & homo diabolica iniquitatis versutia actus in culpam cõtra Dei propositum non periret. Audis quàm eloquenter grauis auctor ostendat non aliud esse Dei in homine creando, & redimendo consilium, sed primam suæ pietatis dispositionem sacramento occultiore complexisse: prouidendum enim fuisse, ne diabolus aduersus Deum diu gloriari posset, quòd illum ad antiquam mutandam sententiam adduxisset. Equidem quibus ille clarioribus, ac significantioribus verbis sententiam nostram confirmare potuerit, non reperio. Neque vero, vbi animus ab aduersariorum molestijs solutus sit, cuiquam verisimile factum iri vnquam putem, a Patre illo misericordiarum, ac Deo totius consolationis, qui suavis vniuersis, cuius miserationes super omnia opera eius, qui ita proprio filio non pepereit, ut cum exiguus illius labor omnem implere iustitiam potuerit, tot, ac tam largos sanguinis fluuios ex sacrosancto illo corpore manare voluerit, qui sexcentis mundis abluendis, ac restaurandis sufficiant, sic in angustum esse conclusam redemptionem, ut adhuc maiorem hominum partem eò tantum procreet, quò æternis cruciatibus torqueantur, pænâque acerbissimam eorum peccatis statui, qui ea non committere non potuerunt, aut etiam (nam hucusque impura hæreticorum, & audax blasphemia peruenit,) quæ Deus ipse sub illorum persona admisit. Quin illud multo probabilius visum iri opinor, non modo post salutarem illum aduentum, sed etiam nullo vnquam loco, aut tempore auxilium diuinum ijs defuisse; qui quod in se erat, præstiterunt. Hinc auctor librorum de vocatione gentium (nam siue D. Ambrosius, siue B. Prosper fuerit; non est cur nos pæniteat auctoritatis) *Tribus, ut inquit, veracissimis & saluberrimis definitionibus nititur: quarum vna proficitur æternum, & proprium esse diuinæ bonitatis, ut omnes homines saluos fieri velit, & in agnitionem veritatis venire: altera simul prædicat omnem hominem qui saluus fit, quique ad agnitionem veritatis venit, Dei auxilio iuari, ac regi, utque in fide, quæ per dilectionem operatur, permaneat, custodiri: tertia vero temperanter, & sobrie protestatur non omnem voluntatis Dei comprehendere posse rationem.* His tribus causæ fundamentis iactis, ac stabilitis, ostendit deinceps multis argumentis, nullis vnquam seculis defuisse auxilium gratiæ, datumque vnique sine merito, vnde tendere

D. Cyrillus catech. 2. dere possit ad meritum. Græci autem Patres sæpe docuerunt, Deum longo ante diluuium interuallo arcam faciendam præcepisse; vt tanti operis aspectus, & fama homines ad pænitentiam adduceret; Abrahamæ, ac cæteris illis præclaris Patriarchis, tam crebras, atque incommodas peregrinationes suscipiendas mandasse; quod iustitiæ, & religionis lumen quam plurimis nationibus præferrent, multisque alijs modis hominum saluti consuluisse. Quamobrem D. Thomas, cuius auctoritas & per se maxima est, & in hac causa eo maior habenda, quo interdum, vt admonuimus, restrictior fuit; cum dubitasset, vtrum ad salutem necessaria sit fides explicata, propterea quod fieri potest, vt quis in syluis inter feras nutriatur; ideoque explicatam fidem habere non possit, ex quo si fides ista necessaria esset, necessario iste damnaretur, quod est absurdum; dubitationem his verbis substulit. *Non sequitur inconueniens, posito quod quilibet teneatur explicite aliquid credere, etiam si in syluis, vel inter bruta animalia nutriatur. Hoc enim ad diuinam prouidentiam pertinet; vt cuilibet provideat de necessarijs ad salutem; dummodo ex parte eius non impediatur: si enim aliquis taliter nutriatur, & ductum rationis naturalis sequeretur cum appetitu boni, & fuga mali; certissime est tenendum; quod Deus ei per internam inspirationem reuelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem dirigeret; sicut misit Petrum ad Cornelium.* Non me latet, nonnullos ita huic loco occurrere neminem sequi ductum rationis naturalis sine speciali Dei auxilio; quod auxilium non omnibus hominibus sed prædestinatis dumtaxat concedatur. Mihi vero isti in re omnium maxime seria ludere plane videntur. Proposita enim dubitatio ex eo pendebat; quod si fides necessaria sit, aliquos necessarium sit damnari: quod tamquam perspicue absurdum reijcitur. At si istorum modo responsionem interpretæris; nonne eadem dubitatio manet? nonne idem absurdum sequitur, & latius etiam patet? Non enim paucos tantum illos, qui inter feras nutriuntur, sed quamplurimos homines, eos scilicet, quibus speciale auxilium concedi negas, necessarium erit damnari. Nulla est igitur istorum interpretatio. In eandem sententiam præclare scripsit idem D. Thomas lib. 3. contra Gentiles: quinetiam alibi hoc docuit. *Eum, qui cum ad annos, vt inquit, discretionis peruenit, de se ipso deliberet, ac faciat, quod in se est, idest se ad verum finem ordinet, per gratiam consequi remissionem culpæ originalis: quasi omnino ijs, qui suas partes præstant, non denegetur gratia. Sed hic locus secundo etiam libro vrgendus, accurateque tractandus. Interea hoc sit constitutum nullo fortasse non tempore, sed certe post salutarem illum Domini aduentum omnes homines antecedente ista, de qua nunc loquimur, prædestinatione esse ad gloriam prædestinatos.*

Summa de
ver. q. 14. art.
xi.

Cap. 159.
1. 2. q. 89.
art. 6.

Præde-

Prædestinationem antecedentem solius diuinæ bonitatis munus esse. Cap. V I I I.

Addamus tertium enunciatum, prædestinationem istam antecedentem, gratiæque oblationem nulla esse hominum facta, quæ promereant, aut antecedant; sed vnus liberalitatis, bonitatisque diuinæ munus esse. In quo quidem dogmate confirmando, Ecclesiæ auctoritate iam interposita, & Pelagianorum hæresi iugulata, non est, quod laboremus. Nam exploratissimum esse nobis debet hanc prædestinationem antecedentem, quam statuimus creatis, & redimentis Dei de hominibus beandis quasi primum quoddam esse consilium, auxiliique præparationem, nulla nostra merita esse quæ præeant. Non enim ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri; alioqui gratia non esset gratia. Non enim ex meritis, sed contra, ac merueramus, Christus est propitiatio pro peccatis totius mundi; Omnem hominem illuminans venientem in hunc mundum, omnes diligens, neminem, quantum ad antecedentem suam voluntatem pertinet, reprobans. Venit enim in mundum peccatores saluos facere, ne perderet, quos condidit, vt inquit Ambrosius, ac ne frustra tam nobilis creatura peccato subdita facta esse videretur, vt Diuus Thomas; Deus vnus omnium diues in omnes, & super omnes, qui inuocant eum. Ita D. Cyrillus Hierosolymitanus disputans de ijs, qui ad sponsi nuptias vocantur, dicebat, *Vocat omnes simpliciter, quoniam liberalis est gratia; & sonora voce præconum congregat omnes simpliciter, quoniam liberalis est gratia.* Quamobrem gratiæ, quantas maximas capere animi nostri possunt, habendæ sunt Deo; qui iustificat impium; quoniam hæc voluntas Dei est bona, beneplacens, vt eum qui fide venit ad Christum, non eijciat foras. Ex hoc tertio enunciato satis constat nos minime cum ijs sentire, qui putant, gratiam illis tantum paratam esse, qui ea bene vsuri sunt: nulli enim non propositam putamus. Satis multa de prædestinatione antecedente diximus: nunc ad consequentem, quæ proprie, & absolute prædestinatio nominatur, accedamus.

cat. 8.

In prædestinatione consequente includi prænotionem propensionis nostræ.

Cap. I X.

Iam vero de consequente, & proprie dicta prædestinatione, hoc enunciatum proponimus; ad generalem illam, de qua locuti sumus, prædestinationem, diuinumque nobis oblatum auxilium, ac-

C cedente

cedente in adultis hominibus, (nam de ijs, qui ante pubertatem obunt, secundo libro) voluntatis, electionisque prænotione; existere eorum hominum, quos Deus sibi tempore saltem morti proximo assensuros præuidit, absolutam, certamque prædestinationem; ut iam hoc illud sit; quod Princeps Apostolorum dixit, certam facere vocationem, & electionem nostram: sicuti contra eorum quos dissensuros præuidit, exoritur reprobatio. Etenim cum optimus Pater liberalissima illa sua misericordia nos omnes per Christum ad vitam æternam vocet, suæque gratiæ auxilium offerat (quam antecedentem prædestinationem vocauimus) hoc vero auxilium nonnulli accipiant libentissime, eoque bene utantur, nonnulli aut rejiciant, aut male utantur; ita ut illi quidem quantumuis sæpe, & grauiter in hac vita offenderint, tamen tempore saltem morti proximo in gratia Dei conquiescant, isti autem, tametsi interdum gratiam susceperint, mortis tamen tempore expertes gratiæ reperiantur; iam certæ, & absolutæ cuidam prædestinationi locus est, cui reprobatio opponitur: potest enim libera voluntas nostra, dum huius vitæ curriculum peragimus, excidere à gratia, rursusque Dei benignitate, quoad vixerimus, eam recipere. Et quantum quidem ad nos pertinet, pendet interim nostra prædestinatio, quousque moriamur. Nam quod in Angelo prolapsio fuit; id in homine est mors. Post mortem enim perit fuga, idest nulla sese offert euadendi ratio; sed perpetuò, aut in bonis regnandum, aut in malis tabescendum. Ita dum viuimus, à prædestinatione in reprobationem, à reprobatione in prædestinationem vicissim transferimur; quod vulgo apud Theologos dicitur: si non es prædestinatus, fac ut prædestineris: si nondum traheris, ora, ut traharis. Quò etiam pertinet parabola illa (quomodo à Chrysostomo explanatur) de Zizanijs non extirpandis; ne vnà cum illis, inquit, frumentum etiam reuellatis, idest frumentum, in quod zizania conuertentur. Idem fere Athanasius in homilia de semente his verbis, *Sed habet quiddam admirabile Agricola ecclesiastici sermo; quippe qui, & zizania frumenta efficiat in singulis; prout eorum voluntas fuerit. Cum enim liber sit hominum motus, & sui arbitrij mens; in te situm est, velis ne te ipsum lolium fieri, & pabulum brutorum animalium, an potius in frumentum mutari.* At quod ad Deum pertinet; ipse quidem, cuius oculis nuda sunt omnia, iam ante sæcula vidit, vel potius in summa illa eternitate videt Petrum, variante quidem interdum libero eius arbitrio, sed cum mors imminet, vocationi assentiente, gratiam recepturum & cum ea decessurum: Iudam vero eodem supremo die gratiam abiecturum, eiusque expertem obiturum. Quamobrem certissime Petrum consequente prædestinatione ad vitam prædestinat: Iudam reprobatur, damnaturque ad mortem. Ita prædestinatio apud Deum certa est; apud nos, dum viuimus, pendet: quod his verbis docebat

Pro-

Prosper. *Prædestinatio Dei, etsi apud nos, dum in presentis vitæ periculo versamur, incerta est, apud illum tamen, qui fecit, quæ futura sunt, incommutabilis permanet.* Neque vero certitudo illa tollit libertatem nostram; quinimmo adultos non prædestinat absolute Deus, nisi quos videt libere sese gratiæ commissuros, generalemque ipsius prædestinationem ipsos sibi specialem, propriamque facturos; neque reprobatur, nisi quos videt libere dissensuros, ingratosque aduersus gratiæ munus futuros, sponteque à prædestinatione illa coniunctam conditionem habente, antecedenteque ipsius voluntate excisuros. Neque vero par est operum, voluntatisque nostræ facultas in prædestinatione, atque in reprobatione. Nam reprobationis causa principalis est alienatio, ac discessio voluntatis nostræ à Deo, nostraque improbitas: prædestinationis vero summa causa est benignitas Dei; sine qua nullum esset operum nostrorum meritum, nulla dignitas; quamuis hæc quoque opera necessaria sint, ut diximus; nimirum ita statuente Deo, ut homo ipsius auxilio adiutus suæ sibi quodammodo causa esse salutis queat; sine ipso autem sui sit auctor interitus. Ita Procopius Gazæus notabat ex verbis ipsis sacre scripturæ, ideo prædestinatum esse Abraham, in quo benedicerentur omnes nationes terræ, quoniam sciebat Deus, *Quod præcepturus sit filijs suis, & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini & faciant iudicium, & iustitiam.* Quamobrem quemadmodum D. Thomas hoc argumento ostendebat, *Præscientiam meritorum non esse causam, vel rationem prædestinationis, quòd Deus non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit, sicut autem saluos nos fecit, ita prædestinauit nos saluos fieri;* ita simili argumento in contrariam partem nos uti possumus. In iustificatione ita nos Deus ex misericordia saluos facit, ut tamen assensum, ac propensionem voluntatis nostræ requirat: ergo & eadem conditione prædestinauit nos saluos fieri. Ita si in iustificatione partes aliquæ sunt voluntatis nostræ; erunt etiam in prædestinatione: aut si in hac non sunt neque etiam in iustificatione erunt: quod Ecclesia catholica repudiat. Sane ipsemet D. Augustinus hoc docet. *Inter gratiam porro & prædestinationem hoc tantum interest, quòd prædestinatio est gratiæ preparatio; gratia vero iam ipsa donatio:* idque non animaduersum multorum ait Sotus errorum fuisse causam. Ergo quemadmodum gratia donatur ijs qui eam, cum possent rejicere, admiserunt; ita etiam ijs preparatur, quos Deus admissuros, cum possent rejicere, ante omnia tempora cognouit. Quocirca multis locis non negauit D. Thomas prædestinationem spectare aliquo modo ad illud, quod nos afferimus, tamquam ad illud, quod ad gratiam quodammodo disponit, & gloriam meretur. Facere non possum, quin eiusdem sanctissimi, ac doctissimi Patris præclara, licet ab alijs recitata, & ipse reci-

Respon-
sio
12. ad ob-
iectiones Vin-
cent.

In comm. in
Gen. c. 18.

1. p. q. 23. ar.
5.

Conc. Trid.
sels. 6. c. 5. &
can. 4.
De prædest.
Sæctorū lib.
1. c. 10.

Summa de
veritate q. 5.
art. 2.

Cap. 159.

tem verba ex lib. 3. contra gentes : quibus verbis B. Ioannis Damasceni lib. 2. de orthodoxa fide expositam sententiam & sequitur, & explicat. Considerandum est, quòd licet aliquis per motum liberi arbitrii diuinam gratiam nec promereri, nec aduocare possit; potest tamen seipsum impedire, ne eam recipiat. Dicitur enim de quibusdam Iob. 21. [Dixerunt Deo, recede à nobis : scientiam viarum tuarum nolumus :] & Iob. 24. [Ipsi fuerunt rebelles lumini.] Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrii, impedire diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire; non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Deus enim quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare. Vult enim omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vt dicitur 1. ad Timot. 2. Sed illi gratia priuantur; qui in seipsis gratiæ impedimentum præstant: sicut Sole mundum illuminante in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc malum sequitur; licet videre non possit, nisi lumine Solis præueniente. Quod etiam Fausti non mali omnibus in rebus auctoris fuit. Omnibus, inquit, oblatum est; quod ab omnibus repositendum est: iustitia est quasi fons quidam in medium huius mundi expositus, & in commune concessus: ad hauriendum vniuersis patet: vt largitori merito reus sit, qui haurire neglexerit. In hanc sententiam idem D. Thomas alibi etiam hæc scripsit. Aliquem carere gratia ex duobus contingit: tum quia Deus non ei infundit, vel non vult infundere. Horum autem duorum talis est ordo; vt secundum non sit, nisi ex suppositione primi. Cum enim Deus nihil velit, nisi bonum; non vult aliquem gratia priuare; nisi secundum quòd bonum est. Sed quòd aliquis careat gratia, non est bonum simpliciter: vnde hoc absolute consideratum non est volitum à Deo. Est tamen bonum, vt careat gratia; si eam habere non vult, vel si negligenter ad eam habendam se præparat; quia iustum est, & hoc modo est volitum à Deo. At enim in prima parte ira docuit ipsam quoque præparationem ad gratiam esse effectum prædestinationis: neque enim hoc fit, nisi per auxilium diuinum: *Conuerte, inquit, nos Domine ad te, & conuertemur.* Mihi autem verissime videtur respondere Henricus, tametsi ad bonum vsum libertatis nostræ concurrant simul gratia, & voluntas, tamen suo modo concurrere gratiam, & suo modo voluntatem: ceteroqui voluntas non efficiendi socia, & cooperans statuenda esset, sed verum instrumentum, atque inanimis simile. Non me fugit oppugnari à Caietano hoc responsum ita dicente, voluntatem nostram concurrere quidem alio modo, quàm gratiam gratum facientem, sed non alio modo, quàm gratiam prædestinationis: sub hanc enim cadere non solum bonum libertatis vsum, sed etiam modum, quo est à nobis. Sed leuissima isthæc mihi oppugnatio videtur. Nam ipsemet D. Thomas docet prædestinationem nihil ponere in prædestinato: sed cum in actum perducitur, tunc vocationem, & magnificationem esse, quæ

Lib. 1. de lib. arb. c. 10.

In tract. de prædest. c. 6.

q. 23. ar. 5.

aliquid

aliquid ponat. At cum vocamur, & magnificamur; non est cunctandum profiteri, aliquid nos ex nobis afferre: Ergo, vt recte libertate nostra vtamur, non est sic integra causa ea, quæ per prædestinationem datur, gratia; vt non etiam suo modo voluntas concurrat. Scilicet acerrimo fuit ingenio Caietanus: sed non singula illius verba singula oracula sunt. Multo melius probatus ille pater Beda. *Sicut prædestinatio ad mortem, inquit, non cogit malos ad mortem; sic etiam prædestinatio ad vitam non cogit bonos, vt saluentur: sed cum Dominus bonos ad vitam prædestinauit; ita eos prædestinauit, vt ipsa sua prædestinatio meritis, & precibus nostris obtineatur.* Nonne enim Dominus Abrahamæ dixit, [In Isaac vocabitur tibi semen?] Sed licet in Isaac promississet Dominus fecunditatem seminis; tamen vxor illius Isaac fuit sterilis. Oravit Isaac; & dedit Dominus conceptum Rebecca. Si ergo promisit Deus fecunditatem, & dedit sterilitatem; Isaac autem oravit; quid aliud est, nisi quòd oratio prædestinationem obtinuit? Vnde colligi potest; quia ita Deus nobis sua bona promittit; vt tamen labore nostro acquirantur. Quòd si voluerimus; ad laborem in omnibus, quæ bene agimus, nobis cooperabitur. De prædestinatis ad vitam loquitur: ac tamen inquit, *Si voluerimus*: vt ostendat nos etiam pro modulo nostro aliquid afferre. Dominicus quidem Sotus clarus in primis theologus in commentarijs in epist. ad Rom. ita docet, in actibus conuersionis Magdalenæ nullam esse agnoscendam rationem veræ causæ ad illam prædestinandam, nisi assensum liberum, quem gratiæ præbitura erat: id vero neminem esse adeo haberi ingenio, qui negare possit. Hoc igitur vno (quod tamen vtinam subtiliores aliqui homines interdum non negarent) nos contenti sumus: neque aliud est, quod nobis dari postulemus. Igitur (vt eo, vnde discessimus, reuertamur) ex prædestinatione antecedente offertur gratia, nullis nostris meritis intercedentibus: Quòd si oblata gratia grato animo à Petro accipienda sit, atque in extremo præsertim vitæ curriculo retinenda; iam apud Deum, cui omnia sunt præsentia, existit consequens, & certa Petri prædestinatio: sin reiicienda, aut abiicienda; reprobatio. Eadem in Angelis prædestinationis, & reprobationis ratio fuit. Satis enim inter Theologos constat, Dominum non diuisisse Angelos, antequam eos conderet, in duas partes; quarum vnam prædestinaret ad vitam, alteram damnaret ad mortem, sed omnibus gratiæ suæ auxilium obtulisse: mercedis vero disparitatem ex eorum operibus, prout bona, vel mala fuerunt, extitisse. Non igitur video, quid causæ sit; quamobrem de hominum genere, non idem statui rectissime queat. Ergo si quærat à nobis (locus enim iste valde vrgendus est) quæ nam causâ sit nostræ iustificationis, quibusque illa meritis debeatur; respondebit pro nobis ille egregiè charus Discipulus, *Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est.* Sin autem pergas interrogare; cur igitur ille,

rn lib. quæ-
stionū quæst.

13.

Gen. 21.

Sententia So-
ti in digres-
sione de præ-
destinatione.

Ioan. 1.

& non

& non ille iustificatur; recte putamus responderi, gratiam quidem omnibus esse communem, sed ab isto libenter suscipi, ab illo libere repudiari. *Quoties enim, inquit, volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas; & noluisti?* Hinc D. Cyprianus de loco illo Evangelico disputans, *Nunquid & vos vultis ire?* ita dictum à Domino docebat; vt seruet legem, qua homo libertati suæ relictus, & in arbitrio proprio constitutus sibimetipse vel mortem appetat, vel salutem. Item D. Cyrillus Hierosolymitanus, *Ipsius quidem est, inquit, qui lucem omnibus affert, plantare, & rigare; tuum vero, fructum facere: Dei est gratiam conferre; tuum vero acceptare, & custodire:* & alibi. *Liberalis enim est Deus; & propensus ad beneficentiam; expectat tamen cuiuslibet propriam voluntatem.* Sed innumera- biles sunt huiusmodi sententiæ sanctorum Patrum. Ecquid igitur cau- sâ est, cur non idem de prædestinatione iudicium fiat; cum prædesti- natio, vt Theologi docent, sit anticipata quædam iustificatio, & glorifi- catio? Ergo in æternitate sua constituit Deus auxilium gratiæ suæ omni- bus offerre; quos autem nouit gratos fore, prædestinavit; quos ingratos, reprobauit: Ita tamen, vt si causam efficientem, ac meritoriam afferri postules; non aliam, quàm Dei misericordiam, & Christi iustitiam afferamus: Sin autem quæras, Vtrum præterea apparatus quidam, at- que, vt inquiunt, dispositio necessaria ex nobis requiratur; plane in adultis requiri; hancque esse consensus nostri, & operum prænotionem respondeamus. Quod à Soto etiam diximus concedi. Quo loco illud etiam valde attendendum est, si prædestinationem accipias, quatenus id tantum spectat, quò potissimum refertur, idest destinationem ad glo- riam; verissime dici prædestinationem consequentem, idest immuta- bile decretum, & absolutam voluntatem nos beandi ex nostris me- ritis proficisci; merita enim nostra sunt, quæ vt præsentia nos perdu- cunt ad gloriam; ita præuisa eodem destinant: prædestinatio enim hac notione nihil aliud est, quàm anticipata glorificatio: neque idcir- co diuinam benignitatem non agnoscimus; cui nostra esse merita pla- cuit, quæ sua sunt dona. Sin autem in prædestinationis nomine ex con- secutione quadam donationem etiam gratiæ includi velis; iam totam

prædestinationem nullis meritis deberi (gratia enim gratis da- tur) sed tamen in prædestinando prænosci assensum nostrum

verissime, opinor statues. Hac secunda notione ac-

cipiebat prædestinationem Soto; cum ne-

gabatur merita nostra causam esse

prædestinationis ad

gloriam.

Matt. 23.

Cyprianus lib. 1. epist. 3. Ioan. 6.

catech. 1.

In præfatio- ac.

In eadem di- gressione.

De peculiari, & eximia prædestinatio- ne. Cap. X.

HAec, de qua hucusque locuti sumus, siue antecedentem, siue con- sequentem spectes, ordinaria, vt ita dixerim, & vsitata præde- stinatio est; qua Deus omnes homines ordinat, instituitque ad vitam æternam, aptum etiam illis, quantum satis fit, auxilium preparans. Ceterum, & altera quædam peculiaris est; qua certos homines effica- cius, quàm reliquos solitus sit, vocare instituit. Quam quidem præ- destinationum differentiam subtilissime ex illis D. Pauli verbis, *Saluator omnium hominum, maxime fidelium*, Prosper elicuit. Dicendo enim, *[qui est Saluator omnium hominum,] confirmavit bonitatem Dei super vni- uersos homines esse generalem; adiuciendo autem, [maxime fidelium,] osten- dit esse partem generis humani; quæ merito fidei diuinitus inspiratæ ad summam, atque æternam salutem specialibus beneficijs prouehatur: quod vtiq; nulla iniquitate agitur iustissimi, & misericordissimi Dei; cuius iu- dicio in his dispensationibus non cum arrogantia discutiendum; sed cum tremore laudandum est: si quidem in ipsis quoque fidelibus populis (quod iam superius ostensum est,) non eadem omnibus nec paria conferantur; & ante vlla humanorum pondera meritorum dissimillima diuinorum mensura sit munerum.* Huc illa ex sacris litteris spectant. *Nisi Dominus exerci- tum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissetemus & quasi Gomorrha similes essemus. Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non ma- nifestauit eis. Veb tibi Chorozaïn, Veb tibi Bethsaida; quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis; olim in cilicio, & cinere penitentiam egissent. Et tu Capharnaum vsque in infernum descen- des; quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te; for- te mansissent vsque in hanc diem. Tu enim beatus es pro multis, & vo- catus es apud altissimum, sicut & pauci.* Ac sanè quis neget maioribus inuitamentis allici nonnullos ad pietatem, quàm alios, maioribus confirmari miraculis, viuidoribus excitari vocibus, acrioribus inci- tari stimulis? Quis nescit post Domini aduentum quasi pleno fonte manasse gratiam in gentes; cuius antea exiguæ tantum guttæ stillabant? In hac autem gratiæ differentia dari etiam altissimum quendam gra- dum; ad quem quicumque euehitur, a peccato omnibus modis sit li- ber, vt ne longum faciam, beatæ Virginis inuiolata, integraque san- ctitas docet. Neque vero est; quòd propterea ij, quibus minus gra- tiæ impertitur, iniuriam sibi fieri querantur. *Licet enim mihi, inquit, quod volo facere. Tolle quod tuum est, & vade.* Quin potius illud nobis in mentem veniat, numquam satis magnas ei gratias à nobis haberi pos- se, qui omnibus tantum auxiliij præbere dignatur; quamtum ad sum-

2. de vocatio- ne gen. 6. 10.

Esa. 1:

Psal. 147.

Matth 11.

Esdrae 4. c. 10. cuius li- bri non est contemnenda auctoritas.

Matth. 10.

mum illud bonum consequendum sufficiat. Ac tamen non solum docti quidam homines ex recentioribus, sed etiam, ut initio diximus, Græci Patres nonnullas huius varietatis rationes attulerunt; quarum fortasse præcipua (nam idcirco plus illis gratiæ datum esse à Deo, quoniam præuideret optime illos illa usus, vix audeo dicere; nec tamen impedio, quominus alij dicant) est beneuolentia Dei erga maiores, & propinquos; cuius beneuolentiæ fructum etiam in posteris, & gentiles extare vult. *Filij enim eorum*, inquit, *propter illos usque in æternum manent*. Ad Isaac quidem, ut cæteros nunc mittam, dictum est, *Benedicentur in semine tuo omnes gentes, eo quod obediuerit Abraham voci meæ*; ac de reliquis Patriarchis, Dauide, Prophetis similia quædam leguntur. Contra apud Oseam de reprobatis. *Quia tu scientiam repulisti; & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi; & quoniam oblita legis Dei tui; & ego obliuiscar filiorum tuorum*. Quare apud Theologos celebris est illa distinctio; aliud esse meritum congrui, aliud digni, aliud condigni: meritum congrui vocant, quando peccator facit, quod in se est ad suam salutem: meritum condigni; quando iustus, & iam gratiæ particeps bonis operibus sibi ipsi gloriam promeretur: meritum digni; quando iustus pro alterius salute, & gloria intercedit. Fieri igitur potest ex merito digni, ut iusti, Deoque accepti hominis posteris, propinquis, amicis maius, atque amplius gratiæ munus donetur. Quæ autem opera sint apta ad exorandum, placandum, conciliandum Deum, aut pro se quis, aut pro alio intercedat; ille nouit; qui illuminat abscondita tenebrarum, quique omnia iustissimis, tametsi interdum obscuris ponderibus examinat: & cum Paulo confugiendum ad illud est, *O altitudo diuitiarum scientiæ, & sapientiæ Dei: magnopereque probanda est illa Prosperi sententia multas diuinorum operum causas ab humana intelligentia esse subductas; ut cum in temporibus, in nationibus, in familijs, in paruulis, in nondum natis quædam aut varie, aut insigniter gesta noscuntur; non ambigamus ea ex illis esse; quæ iustus, & misericors Deus in hoc transitorio sæculo noluit sciri. Stet igitur illud; quamuis omnibus hominibus tantum auxilij diuinitus detur, quantum satis sit ad præstandos incolumes; tamen vni efficacius dari, quam alteri, & certis quibusdam personis multo efficacissimum; cui quidem efficacissimo auxilio altissimus etiam respondeat gloriæ, æternæque felicitatis gradus: atque in his, ut diximus, peculiaris, atque eximia prædestinatio cernitur. Hanc fortasse prædestinationum differentiam B. Ioannes in Apocalypsi significauit; cum certum signatorum numerum in vnaquaque Tribu primum retulit; ac deinde turbam quamdam magnam, quam dinumerare nemo poterat, in comitatu Agni se vidisse professus est; ut hæc ad vſitatam prædestinationem, illi ad peculiarem eximiamque*

pertin-

pertineant. Idem fortasse potuit indicari facto illo Noe, cum Chanaan quidem maledixit (quod maledictum reprobationi responderet;) reliquis autem duobus filijs Sem, & Iaphet, non æqualiter benedixit; sed ipsum Sem potiore loco constituens, potiore fortasse prædestinationem designauit. In hac igitur præstantiore, atque extraordinaria iustificandi, & prædestinandi ratione Deus communi illo auxilio, quod omnibus esse paratum docuimus, minime contentus, insignibus aded priuilegijs aliquos prosequitur, itaque efficaciter mouet, non quidem vim afferens voluntati, sed suauissime, ac tamen firmissime illam ad assentiendum præparans; ut nullo casu beatam illi vitam sint amissuri. Similem prope rationem in cæteris etiam diuinæ prouidentię partibus (Nam prouidentię præcipuam esse partem prædestinationem diximus) licet intueri: ut cum pleraque vſitatum quemdam cursum secundarum causarum interuentu conficiant; interdum tamen summa illa causa omnium causarum officia repræsentet. Exempli causa, ad vitam hominum sustentandum fruges parauit; ad quas tamen promendas instituit causas naturales cum generales, tum singulares, quæ plerumque concurrerent. Verumtamen ad suam potestatem indicandam, quæ huic rerum ordini non est alligata, atque ad excitandas hominum mentes, quibus cotidiana, atque vſitata viluerunt; repente interdum nullis alijs causis intercedentibus eas procreat: Omninoque sibi quædam reseruauit, præter vſitatum naturæ cursum suo tempore faciendæ; quæ homines non apud Deum maiora, sed sibi rariora videntes admirentur; ex quo sunt appellata miracula. Itaque simili ratione is iustitiæ nostræ efficiendæ vſitatus est Deo modus, quem superioribus capitibus significauimus; id est, ut primum gratiam suam, quasi sēmen in animis nostris, si non detrectent, inserat; tum nobis quoque ad laborantibus præbeat incrementum; ac denique ad frugem perducatur, præclaram quamdam sanctitatem elucere faciens. *Utro enim*, inquit, *terra fructificat; primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica*. Cæterum nonnumquam ad ostendendas fortasse misericordiæ suæ diuitias, atque ad hominum quantumuis sceleratorum spem erigendam (quod fortasse illis verbis significabat Paulus, *Ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt*;) alia iustificandi ratione ad peculiarem prædestinationem pertinente vtitur; adeoque valide voluntatem mouet; ut illa omnino assentiatur, & confestim egregiæ cuiusdam iustitiæ compos fiat; atque hæc à Theologis iustificatio miraculosa nominatur. Quamobrem quod in iustificandi ratione discrimen Patres agnoscunt, ut vna quasi ordinaria sit, altera insignior; idem, cur in prædestinatione agnoscere non debeat,

D planè

Eccl. 44.

Gen. 26.

Cap. 4.

D. Bon. lib.

1. dist. 41. q.

7.

Gen. 9.

D. Aug. tra-
ct. 24. in Ioñ.

Mat. 4.

1. Tim. 1.

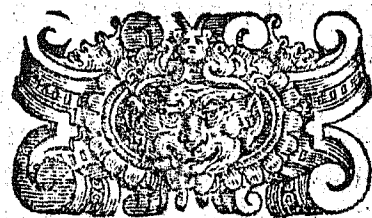
planè non video . Nam , vt sepe diximus , prædestinationem nihil aliud esse , quàm anticipatam iustificationem fatentur . Ita sine cuiusquàm iniuria solo beneplacito voluntatis suæ , cuius vix vllam , aut ne vix quidem ex nobis licet afferre rationem , ad gratiæ suæ gloriam hoc extraordinario prædestinandi ac iustificandi modo quosdam delegit ; quibus plura , & maiora tribuat : neque vero vllæ sanctorum querelæ audiuntur ; quòd ad parem cum Apostolis , Ioanne Baptista , beata Virgine gratiam , gloriamque non peruenerint ; sed sua forte libentissime fruuntur . Huic autem eximiæ electioni opponitur parcior , vñtatumque ordinem non excedens gratiæ donatio ; quæ non nisi valde improprie reprobatio appellaretur . De singulari vero prædestinatione Domini nostri , qua quidem secundum humanam naturam prædestinatus erat vniri Deo vnione hypostatica ; nihil causæ fuit , cur in præfenti disputandum susciperemus . Pertinet enim ad aliud institutum ; ac longe diuersas ab hac nostra quæstiones haber.

Quid hucusque actum sit , & quid agendum restet. Cap. X I.

Explicata sunt Enunciata illa , quibus prædestinationis nostræ rationem , ac naturam patefieri aliquantulum credimus ; variæque istius vocis notiones sunt expositæ ; quæ si teneantur , non difficillime , quæ ex sacris litteris , aut Patrum scriptis allata magnum exhibere negocium solent , explicabuntur . Nam vbi nihil voluntati nostræ tribuunt ; antecedentem prædestinationem , aut efficaciora illa auxilia ; vbi vero paululum quiddam ; consequentem ferè spectare deprehendunt . Tempora præterea sunt examinanda , & occasiones ; quibus quicque scriptum est ; quod sæpe inter cæteros Chrysostomus admonuit : Cæteroquin Paulus & Iacobo de fide , operibusque , & sibi ipse de ceremonijs legis obseruandis videbitur aduersari : Et patres interdum in matrimonium , interdum in virginitatem iniurijs iudicabuntur . Nihil igitur mirandum est , si in disputationibus contra Pelagianos susceptis tantum tribuitur gratiæ , vt ferè libero arbitrio nihil loci relinquatur ; contra Manichæos verò tantum ponderis in ipsa voluntate ponitur , vt gratia prope deprimi videatur : tametsi neque illud mirandum est , Deum non omnia omnibus semper patefecisse . Regiam igitur , nisi fallor , viam tenebimus , si ita statuemus , Prædestinationem antecedentem summæ Dei benignitati , nullis nostris meritis acceptam esse referendam ; quæ prædestinatio nullam habeat oppositam reprobationem ; ne in illud absurdum incidamus , quosdam , atque adeo plurimos homines nullam suam ob culpam ad mortem , miseriamque sempiternam esse damnatos à Deo illo ; cuius proprium est semper misereri , & parcere ,
qui

qui saluat omnes , & neminem vult perire , qui non mortem peccatorum , sed vitam semper inquit : Prædestinationem vero consequentem constare proposito gratiam conferendi , tamquam primaria causa , & prænotione assensus nostri , operumque nostrorum , tamquam cuiusdam conditionis ac necessarij apparatus , quo gratia accipiatur , & retineatur : huic vero consequenti prædestinationi opponi reprobationem , eamque flagitijs , ac sceleribus nostris iustissime persolui : vt elegantissime cum ecclesia dicamus , Deum omnium misereri , quos suos fide & operibus futuros esse cognoscit . Neque idcirco tamen Pelagianis erroribus affines erimus . Pelagius enim gratiæ , & prædestinationis causam meritoriam statuit voluntatem nostram , hominem sine peccato nasci , sine gratia posse salutem consequi , atque alia huiusmodi quæ nullo pacto Christianæ aures ferre debeant . Neque vero nos ij sumus , qui asseramus , aut gratiam ijs tantum dari , qui ea bene vsuri sunt (nam & ijs , qui repudiaturi sunt , offertur , & ijs qui abiecturi , interdum donatur) aut opera præcedentia natura , vel tempore gratiam , esse veram causam prædestinationis ; quod à sacris Canonibus reprehensum merito etiam reprehenditur à Soto . Nec multos esse saluandos , qui prædestinati non sunt , cum Catharino docemus . Etenim multos quidem esse prædestinatos generali illa , & non absoluta prædestinatione , qui salutem minime consequuntur , non grauate concedimus : At quempiam consequi salutem præter eos , quos Deus absoluta , & consequenti voluntate prædestinavit , hoc vero pernegamus . Illud igitur vnum tenemus ; quod etiam Sotus luce esse euidentius inquit , *Deum constituisse , vt huius doctissimi hominis verbis vtar , impendere gratiam suam eis tantum , qui non renuerent , sed annuentes præberent illi assensum . Eodem enim modo in illa sua aternitate statuisse reconciliare homines , quo reuera in tempore reconciliat : reconciliare autem adultum neminem , nisi libere assentientem , & per suum auxilium dispositum : Itaque talibus præcise in sua aternitate statuisse huiusmodi gratiam largiri .* Nemini igitur mirum videri debet , si assensum istum in iustificatione quidem præsentem , in prædestinatione autem præuisum putemus esse dispositionem , & apparatus quemdam necessarium , & causam sine qua non . Libertatem vero istius assensus non omnino eandem in omnibus hominibus agnoscimus . Nam cum Deus vsitato more , & qui post Angelorum confirmationem naturæ humanæ propriè congruit , voluntatem nostram mouet ; ea motioni assentire , & dissentire potest ; omninoque interdum consentit , interdum dissentit ; quam libertatem contradictionis vocant . At cum occultiore aliqua , & peculiari de causa , modo non quidem discrepante à natura humana , sed tamen liberaliore , ac magnificentiore , nec violentius , sed validius , ac certius , ob auxiliorum , aut efficaciam , aut multitudinem (Quod D.

In summa de Thomæ placuit) Deus voluntatem mouet; tum quo minus loci relic-
tum videtur isti contradictionis libertati ad bonum, aut malum, eo
uerior, ac plenior apparet libertas ad multa, variaque bona, aut
agenda, aut omittenda. Quod, & superiore disputatione satis, vt opi-
nor, confirmauimus, & libro huic rei proprie dicato copiosius osten-
dimus. Sed his vniuerse exposiris, & quasi leui penicillo adumbratis
iam ea omnia, quæ aut D. Augustini, aut Græcorum Patrum senten-
tiæ officere videbantur, singillatim tractanda, atque expendenda sunt;
vt quantum vtrisque sit tribuendum, constituere facilius possimus; ac
diligenter Pauli potissimum verba explicanda; quæ semper Theologis
negotium faceffere consueuerunt; & quæ si recte explicentur,
Græcorum sententiam tueri per Scotum etiam licet. Nam
cætera argumenta, quæ aduersus eam afferuntur, non
magni esse ponderis probe intelligebat. Huic
igitur operæ, quando primi libri ma-
gnitudo satis creuit, secun-
dum dicamus.

DE PRAEDESTINATIONE LIBER SECVNDVS.

*Quid D. Augustino, Quid item antiquo-
ribus Patribus videatur conce-
dendum. Cap. I.*

V S C E P I M V S hoc secundo libro quasi ar-
bitri, & Pacificatoris personam; ita tamen,
vt tenuitatis nostræ non immemores de san-
ctis Patribus ferre iudicium minime voluis-
se videamur; sed illos neque inter se, neque
à nobis magnopere disidere ostendamus;
grauissimaque illorum auctoritate confirme-
mus sententiam nostram. Argumenta igitur
superiore libro aduersus D. Augustinum alla-
ta, quatenus conficiunt Deum omnes homi-
nes, sed præcipue fideles, (nam de his, qui foris sunt, nihil fortasse
attinet curiosius iudicare) saluos velle; nulli saltem adulto auxilium,
quod ad salutem consequendam satis sit, denegare; sed multos damna-
ri; quòd oblatum sibi auxilium, aut repudient, aut abijciant; atque
ex eius rei præscientia proficisci reprobationem; suum sanè robur ob-
tineant: & hucusque Græcorum Patrum, & veterum Latinorum Dog-
mata sequamur. Cæterum illa vicissim D. Augustino dabimus, pri-
mum prædestinationem, quam antecedentem vocauimus, & gratiæ
oblationem

oblationem solius benignitatis diuinæ munus esse, deinde vitio fortasse primi parentis factum esse, quominus omnibus hominibus equè efficax auxilium tribueretur. Iam enim non modo Adæ, sed etiam cæterorum patrum propinquorumque culpa fieri potuisse concessimus; ne quibusdam hominibus atque adeo nationibus tantum auxilij præberetur, quantum illis non peccantibus, præbitum esset. Nam si Abrahæ, Isaac, Iacob, Davidis merita in posterorum quoque utilitatem redundarunt, quemadmodum certe redundarunt, multisque idcirco & amplissimis muneribus Hebræi potiti sunt; profecto ubi nulla maiorum merita, sed magna potius crimina intercesserunt, mirandum non erit, si Deus cum eorum posteris parcius egerit, minusque liberaliter eos tractare voluerit. Possunt autem, ut opinio mea fert, huius varietatis alię quoque subesse causę, quas nisi humanis mentibus pœnitus inuiã sunt, doctioribus, Deoque familiaribus hominibus relinquimus inuestigandas. Verum ut ad D. Augustinum reuertamur, ille quidem exorta Pelagij hæresi in contrariam sibi partem incumbendum esse merito iudicauit: sed tamen minime raro antiquorum Patrum sententiam secutus est. Non pigebit afferre integrum locum ex libro octuaginta trium quæstionum, ut eum accuratus lector consideret. Continet enim multas ac præclaras sententias, quę magnopere ad vniuersam hanc disputationem faciunt. Ita igitur eo loco tractans illam Apostoli sententiam. [O homo, tu, quis es, qui respondeas Deo] scribit D. Augustinus. Sed nos & auctoritati Apostolicæ salubriter inherentes, & libros, quos catholica disciplina custodit, falsatos esse nequaquam existimantes, sentiamus, quod verum est, indignos nos, & infirmos esse ad intelligenda diuina secreta, quibus ista clauduntur: & eis murmurantibus, & indignantibus, quod consilia Dei non discunt, cum dicere cœperint, Ergo cui vult miseretur, & quem vult obdurat: quid adhuc queritur? Nam voluntati eius quis resistit? Cum his ergo verbis, aut calumniari scripturas, aut latebram peccatorum suorum querere cœperint, ut præcepta contemnant, quibus ad vitam bonam peruenitur; respondeamus fidentissime, O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Nec eos reueriti sanctum canibus demus, aut proijciamus margaritas nostras ante porcos, (si tamen iam ipsi canes & porci non sumus,) & de meritis animarum reuelante spiritu Sancto, sublime aliquid, & à vulgari coniectura remotissimum, vel ex parte, atque in enigmate suspicemur. Non enim Apostolus hoc loco sanctos prohibuit à querendo, sed eos, qui nondum sunt in charitate radicati & fundati, ut possint comprehendere cum omnibus sanctis longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum, & cætera, quę in eodem loco exequitur. Non ergo prohibuit à querendo, qui dicit, spiritalis autem omnia iudicat, ipse autem à nemine iudicatur, & illud præcipue; Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus,

mus,

mus, quę à Deo donata sunt nobis. Quos ergo prohibuit; nisi luteos atque terrenos; qui nondum intrinsecus regenerati, atque nutriti, imaginem illius hominis portant, qui primus factus est de terra terrenus? Et quia ei à quo factus est, noluit obtemperare; in id lapsus est, unde factus est, meruitque post peccatum audire, Terra es & in terram ibis? Talibus igitur hominibus dicit Apostolus, O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quare sic me fecisti? Quamdiu ergo figmentum es, non dum perfectus filius, quia nondum hausisti plenissimam gratiam, qua nobis data est potestas filios Dei fieri, qua possis audire, Iam non dicam vos seruos, sed amicos; tu quis es, qui respondeas Deo, & velis Dei nosse consilium? Qui si hominis tibi equalis nosse voluisses; impudenter faceres, nisi prius in amicitiam recipereris. Sicut ergo portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis, exuentes nos veterem hominem, & induentes nouum, ut non dicatur nobis, quasi luteo figmento. Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quare me sic fecisti? Nam ut manifestum sit, non sanctificato spiritui, sed carnali luto ista dici; vide, quid sequitur, Aut non habet potestatem figulus luti, ex eadem conspersione facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Ex quo ergo in paradiso natura nostra peccauit, ab eadem diuina providentia, non secundum Cœlum, sed secundum terram, id est non secundum spiritum, sed secundum carnem mortali generatione formamur: & omnes vna massa luti facti sumus, quod est massa peccati. Cum ergo meritum peccando amiserimus, & misericordia Dei remota, nihil aliud peccantibus, nisi æterna damnatio debeat; quid sibi vult homo de hac massa, ut Deo respondeat, & dicat, quare me sic fecisti? Si vis ista cognoscere, noli esse lutum, sed efficere filius Dei per illius misericordiam, Qui dedit potestatem filios Dei fieri, credentibus in nomine eius. Non enim (quod tu cupis) antequam credant, diuina datur nosse cupientibus: merces enim cognitionis meritis redditur: credendo autem meritum comparatur. Ipsa autem gratia quę data est, per fidem, nullis nostris meritis præcedentibus data est. Quod est enim meritum peccatoris, & impij? Christus autem pro impijs & peccatoribus mortuus est; ut ad credendum non merito, sed gratia vocaremur, credendo autem etiam meritum collocarem. Peccatores igitur credere iubentur, ut à peccatis credendo purgentur: Nesciunt enim quid recte viuendo visuri sint. Qua propter cum videre non possint, nisi recte viuant, nec recte viuere valeant, nisi credant; manifestum est, à fide incipiendum, ut præcepta, quibus credentes à sæculo hoc auertuntur, cor mundum faciant, ubi videri Deus possit. Beati enim mundo corde, quia ipsi Deum videbunt: & per Prophetam canit, in simplicitate cordis querite illum. Quapropter recte dicitur hominibus in vetustate vitę manentibus, & propterea tenebrosorum oculum animę gerentibus, O homo tu, quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quare me sic fecisti? Aut non habet

habet potestatem figulus luti ex eadem consperione facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Expurga vetus fermentum, ut sis noua conspersio; & in ea ipsa non adhuc paruulus in Christo, ut lacte potandus sis; sed perueni ad virum perfectum, ut sis inter illos, de quibus dicitur, sapientiam loquimur inter perfectos: tunc demum recte, & non prepostere audies, si qua sunt de animarum occultissimis meritis, & de gratia vel iustitia secreta omnipotentis Dei. Nam de Pharaone facile respondetur, prioribus meritis, quibus afflixit in Regno suo peregrinos, dignum effectum cui obduraretur cor, ut nec manifestissimis signis iubentis Dei crederet. Ex eadem ergo massa, idest peccatorum, & vasa misericordiae protulit, quibus subueniret, cum eum deprecarentur filij Israel; & vasa irae, quorum supplicio illos erudiret, idest, Pharaonem & populum eius: quia quamuis essent utriusque peccatores & propterea ad vnā massam pertinerent; aliter tamen tractandi erant, qui vni Deo ingemuerant, ut eis subueniret, & aliter illi quorum iniustis oneribus ingemuerant. Pertulit ergo in multa patientia vasa irae, quae perfecta sunt in perditionem: & eo ipso, quo ait, in multa patientia, satis significauit priora eorum peccata, in quibus eos pertulit: ut opportune tunc vindicaret, quando de illorum vindicta subueniendum erat his, qui liberabantur, & ut notas faceret diuitias gloriae suae, in vasa misericordiae, quae preparauit in gloriam. Hic fortasse conturbatus ad illam questionem redis, cuius vult miseretur, & quem vult obdurat. Quid adhuc conqueritur? voluntati enim eius quis resistit? Prorsus cuius vult miseretur, & quem vult obdurat. Sed haec voluntas Dei iniusta esse non potest. Venit enim de occultissimis meritis; quia & ipsi peccatores, cum propter generale peccatum vnā massam fecerint, non tamen nulla est inter illos diuersitas. Praecedit ergo aliquid in peccatoribus, quo quamuis nondum sint iustificati, digni efficiantur iustificatione: & item praecedit in alijs peccatoribus, quod digni sint obtusione. Habes eundem Apostolum alibi dicentem. Quoniam non probauerunt Deum habere in notitia; dedit illos Deus in reprobum sensum. Quod eos dedit in reprobum sensum; hoc est, quod indurauit cor Pharaonis. Quod autem non probauerunt habere Deum in notitia; hoc est quod digni extiterunt, qui darentur in reprobum sensum. Tamen verum est, quia non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: quia etiam si leuioribus quisque peccatis, aut certe quamuis grauioribus, & multis, tamen magno gemitu, & dolore poenitendi, misericordia Dei dignus fuerit; non ipsius est, qui si relinqueretur, interiret, sed miserentis Dei; qui eius precibus, doloribusque subuenit. Parum enim est velle; nisi Deus miseretur. Sed Deus non miseretur, qui ad pacem vocat; nisi voluntas praecesserit; quia in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et quoniam nec velle quisquam potest, nisi admonitus, & vocatus, siue intrinsecus ubi nullus hominum videt, siue extrinsecus per sermonem sonantem, aut per aliqua signa visibilia; efficitur, ut etiam ipsum velle Deus operetur in nobis. Ad illam

lam

lam enim cenam, quam Dominus dicit in Evangelio preparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere, qui venerunt; quia vocati venerunt; nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam, ut venirent, vocati erant in libera voluntate. Vocatio ergo ante meritum voluntatem operatur. Propterea, & si quisquam sibi tribuit, quod venit vocatus; non sibi potest tribuere, quod vocatus est: qui autem vocatus non venit; sicut non habuit meritum praemij, ut vocaretur; sic inchoat meritum supplicij, cum vocatus venire neglexerit. Ita erunt duo illa, misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Ad misericordiam pertinet vocatio; ad iudicium pertinet beatitudo eorum, qui venerunt vocati, & supplicium eorum, qui venire noluerunt. Numquid ergo latebat Pharaonem, quantum boni consecuta fuerint terra illa per aduentum Ioseph? Illius ergo rei gestae cognitio, vocatio eius fuit; ut populum Israel misericorditer tractans non esset ingratus. Quod autem huic vocationi obtemperare noluit; sed exercuit crudelitatem in eos, quibus humanitas, & misericordia debebatur; meruit poenam, ut induraretur illi cor, & tantam caecitatem mentis pateretur, ut tot, & tantis, tamque manifestis Dei signis non crederet; quod posset eius supplicio siue obdurationis, siue vltimae visibilis submersionis erudiri populus, cuius afflictione ille, & occulta obtusionis, & manifesta submersionis meritum sibi compararet. Haec autem vocatio, quae siue in singulis hominibus, siue in populis, atque in ipso genere humano per temporum opportunitates operatur, alta, & profunda ordinationis est. Quod pertinet etiam illud, In vtero sanctificauit te, & cum esses in renibus patris tui, vidi te. Et, Iacob dilexi, Esau autem odio habui, cum dictum sit, antequam nasceretur; nec comprehendere potest, nisi fortasse ab eis, qui diligunt Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente sua, & diligunt proximos tamquam se ipsos. Tanta enim charitate fundati possunt iam fortasse cum sanctis comprehendere longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum. Illud tamen constantissima fide retinendum, neque quicquam iniuste Deum facere, neque vllam esse naturam quae non Deo debeat id, quod est; quia Deo debetur omne decus, & pulchritudo, & congruentia partium. Quam si penitus profecutus fueris, & vsque ad omnes reliquias de rebus detraxeris; remanet nihil. At enim Magister sententiarum putat locum hunc à D. Augustino esse retractatum, dum huic similem, qui est in interpretatione Epistolae ad Romanos, retractat. Verum valde mihi probabile videtur Scoti argumentum, quemadmodum nonnulla huius capituli, quod recitauimus, quae aliquam dubitationem iniicere poterant, diligenter explicat; ita & reliqua explicaturum, aut retractaturum fuisse; si minus sibi fuissent probata, aut ut alijs probarentur, veritus esset. Praeterea operepretium est attendere, quid ex ea interpretatione retractauerit: locum

E enim

enim illum nostro, quem attulimus, simillimum esse, ac penè geminum non inficiamur. Nusquam igitur in eius loci retractatione negat aliquam rationem subesse; cur alter salutem consequatur, alter reprobetur; sed illud accurate statuit, non modo bona opera, sed neque etiam fidem à nobis solis, nostraque sola voluntate proficisci: sed vtrumque (vt illius verbis vtar) Dei esse, quia ipse præparat voluntatem; & vtrumque nostrum; quia non fit, nisi volentibus nobis. At hoc est huiusmodi; vt vel ipse Chrysostomus idem sæpenumero docuerit. In libro autem de prædestinatione Dei, quem nimis fortasse confidenter nonnulli negant Augustini esse, ita diserte scribit. *Ex præscientia igitur offensionis, prædestinatio emanauit vltionis; sicut ex præscientia virtutis prædestinatio fieri solet remunerationis: vnde Apostolus ad Romanos, Quos præsciuit, hos & prædestinavit.* Nullam igitur, opinor, D. Augustino iniuriam facimus; si eam potius sententiam, quam & antiquiores Patres perpetuo, & ipse interdum secutus est, probemus; quàm illam alteram; quam, vt Pelagianos vndique profligaret, nonnumquam protulit: præsertim cum hoc tempore maius nobis negotium Manichæi, quàm Pelagiani facebant.

De loco Diui Pauli [Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali.] Cap. I I.

Quando autem ea, quæ à D. Augustino in obscurum illum Pauli locum scribuntur, audiimus; nihil autem est, quod græcis Patribus magis, quàm iste locus obijci consueuerit; præstat recenti adhuc memoria aliam etiam eiusdem loci explanationem afferre; atque experiri, num ea, quæ à varijs Patribus scripta sunt, colligentes, pijs hominibus, quos interdum scrupulus iste male habet, explere animum queamus. Principio illud oppono D. Paulum longissime abesse ab ea sententia, ex vniuersa illa perditionis massa paucos quosdam à Deo seligi, quibus parcat; reliquos autem homines sempiternæ morti obnoxios, ac destinatos relinqui. Erant enim Iudæi naturales rami, id est prædestinati in patribus; nec tamen veniam sunt consecuti; sed ceciderunt: ceciderunt autem propria culpa; quoniam ignorantes iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non fuerunt subiecti: quoniamque sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenerunt: quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Contra autem gentes ex naturali excisæ oleastro, contra naturam insertæ sunt in bonam oliuam; & quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam; iustitiam autem, quæ ex fide est. Licet

ergo

ergo animaduertere bonitatem, & seueritatem Dei, in eos quidem, Cap. 11.
qui ceciderunt propter incredulitatem fracti, seueritatem; in te autem, qui fide stas, bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin & turexideris. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inferentur: potens enim est Deus iterum inserere illos. Vides bonitatem, & seueritatem Dei non ex illa hominum distinctione post peccatum originis facta pendere; sed ex voluntatis nostræ inductione occasionem quodammodo accipere. Bonitatem inquit, Apostolus in te, si permanseris in bonitate; sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inferentur. Quare ad æmulandum prouocat carnem suam; vt saluos faciat aliquos ex illis. Primo autem, & secundo capite apertissime docuerat iram Dei ex nostris peccatis excitatam esse. Benignitas enim Dei ad penitentiam te adducit: secundum autem duritiam tuam, & impenitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius. In epistola autem ad Hebræos ita scripsit. *Quibus autem iurauit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt?* Non ergo reprobati sunt ob originis peccatum, sed propter incredulitatem. Quid igitur sibi volunt verba hæc, *Cum non dum nati fuissent*, & cætera, quæ proposuimus? Attende bone lector consilium Pauli: optime omnia cohære intelliges. Scribebat Apostolus Ecclesiæ Romanorum; in quam multi ex gentibus, nonnulli etiam ex Iudæis conuenerant, vtrique rudiores, atque impolitiores in fide, multumque pristinæ infirmitatis, pristinique sensus retinentes. Illi, qui ex gentibus crediderant, gloriabantur; quod auctorem humanæ salutis à Iudæis crucifixum, salutaremque in illum fidem ab iisdem omnino conatu oppugnatam ipsi cupide recepissent; itaque ex alienis, & hostibus Dei subito amici, filij, hæredes Regni, maximorumque bonorum participes facti essent. Iudæi vero fideles, partim hoc ipsum quasi criminis loco ijs, qui ex gentibus venerant, exprobrabant; quod sola Dei gratia, nullis suis meritis intercedentibus salutem essent adepti; cum ipsi & maiorum commendatione, & obseruatione diuinorum præceptorum ad eam gloriam iure propemodum aspirare possent; partim vero & mirabantur, & voces querimoniæ plenas emittebant; quod Deus populum suum repulisse videretur; quodque cum salutem, gloriam, præclaram hereditatem semini Abrahæ promississet, repente illo abiecto gentes Idolis seruentes, omnibusque flagitiis inquinatas in ea ipsa bona induxisset; vt partim non fidelis, quippe qui promissis non stetit; partim iniquus, qui impuros homines ijs, qui ex lege viuebant, prætulisset, videri posset. His atque aliis huiusmodi perturbationibus vtræque illius Ecclesiæ partes, & quasi factiones agitatæ fluctuabant, ac tumultus faciebant. Vtrisque autem

E 2 mederi

Cap. 11. mederi cupit Apostolus; & illi quidem parti, quæ ex gentibus venerat, in alijs huius Epistolæ locis. (*Nam si gloriaris, inquit, non tu radicem portas, sed radix te.*) Illi autem, quæ ex Iudeis, in hoc potissimum capite: in quo quidem hæc duo in primis constituenda suscipit; Vnum, non excidisse sermonem Dei, fidemque promissorum esse seruatum; alterum, vnum esse Deum, qui digniores, & indigniores certissime & ante omnia tempora cognoscat, præterea neminem: illius iudicio standum fuisse, tametsi nulla factorum ratio appareret: Verumtamen in hac causa rationem satis apertam reddi posse. Cæterum, quoniam ea vix, aut ne vix quidem sine Iudeorum accusatione proferri poterat; ne oratio ijs, qui ex ea natione ad fidem accesserant, durior, atque acerbior videretur, multo antea apparatu vitur, multisque modis illorum animos mollire, ac lenire studet. Ideo & initio capitis inusitatam, admirabilemque amoris vim erga illos ostendit. *Optabam enim ego, inquit, anathema esse: & rationem Diuini iudicij, qua, vt dicebam, patefacta, ipsos offensum iri intelligebat, occultat quantum potest, & perinde quasi coactus eò descendat, non nisi extremo capite affert. Interea vero nihil noui accidisse, & ea, quæ euenerunt, à Iudeis facillime præuideri potuisse docet. Quid enim? Miramini non omnes Iudæos salutem esse adeptos, cum tamen omnes Abrahæ filij sitis, & Dei promissionem titubare prope creditis? At quæ in ipsomet populi Iudaici initio facta sunt, considerassetis: nulli nunc admirationi atque hesitationi locum esse intelligeretis. Cur igitur Isaac solus semen vocatur, quamquam Ismael quoque Abrahæ filius fuerit? At enim ex serua matre fuit. Et quid hoc ad patrem? verumtamen nihil contendo: eijciatur Ismael propter matrem. Quid de ijs, quos Chettura peperit, dicetis? nonne liberi, & ex libera? cur igitur ad eandem, atque Isaac, dignitatem minime peruenerunt? Quid multa? de vnus mihi Rebecce, & vnico quidem partu editis filiis respondeatis: ecquid causæ fuerit, quamobrem cum nondum essent nati, antequam quicquam boni, vel mali fecissent, alterum Deus amauerit, alterum odio habuerit, atque ita decreuerit, maiorem minoris seruum fore? Non ne vel hoc vnum factum satis vos docere potest, Dei oculum penetrare, quæ hominis acies non potest? homo enim vix eos, qui iam pridem nati sunt, multaque opera ediderunt, ac ne penitus quidem cognoscit: Deus autem nihil eiusmodi expectat: sed ante curricula temporum apertissime in illa sua stabili æternitate omnia videt; neque omnes, qui ex Abraham, aut ex Sarra, aut ex Rebecca nati sunt, in Abrahæ filijs censet; sed propositum suum benedicendi semini Abrahæ manere vult secundum electionem, idest in ijs tantum impleri; quos tamquam germanos Israelitas, & veros Abrahæ filios elegerit; & quemadmodum Isaac per fidem Dei promissis*

habitam

Cap. 16. habitam genitus est, ita ipsos diuine voci omnes in filio ad salutem vocanti fidem habituros, & spiritali quadam ratione regenerandos, & in filios Abrahæ adoptandos cognouerit; vt non ex operibus in conspectu hominum factis, sed ex vocante, idest ex eo, qui vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt, & scit, quos Abrahæ filios vocet, dictum sit, maior seruiet minori. Cui sententiæ non valde dissimilis illa est, quæ primo Regum scribitur. *Et dixit Dominus ad Samuelem: ne respicias vultrum eius, neque altitudinem stature eius; quoniam abiecti eum, nec iuxta intuitum hominis ego iudico. Homo enim videt ea, quæ patent; Dominus autem intuetur cor.* Affertur enim & eo loco reprobationis ratio, ducta illa quidem ex hominis corde, quod tamen solius Dei sit dispicere. Ergo vt ad fluctuantes Iudæos reuertamur; si in causa illa filiorum Rebecce stant iudicio Dei, neque in illum curiosius inquirunt; cur non etiam in vocatione gentium standum putent? cur ea, quæ gesta sunt, quin optima, quamuis fortasse occulta ratione gesta sint, dubitent? At eam quidem rationem euentus ipse patefecit; eamque paulo post, vt dicebamus, pene subinuitus Apostolus significabit. Interea per interrogationes, & responsiones qualdam illos terret, atque humiliter sapere docet; eoque redigit, vt quo se vertant, nesciant. *Quid ergo dicemus? num iniustitia apud Deum? absit. Quòd non omnes Abrahæ filij eosdem sunt consecuti honores; quòd Esau, & Iacob ex eodem patre, & matre geniti non eodem loco apud Deum sunt habiti; iniustitiæ crimen in Deum intendes? Absit (etiam si nullam eius rei despiceres rationem) vt eò stultitiæ deuenias. Quin ne in alio quidem facto, cuius longe obscurior ratio est, istud auderes. Factum vero est huiusmodi. Cum Moses apud Deum in monte diutius moraretur; Hebræi de illius reditu desperantes vitulum aureum sibi fabricauerant, atque adorauerant; cuius sceleris ad omnes pertinentis non integram pœnam repetijt Deus; sed in tria hominum millia animaduertens, reliquis ignouit. In pari igitur, vt videbatur, omnium peccato, dispar fuit pœna; dixitque Deus, *Miserebor cuiuscumque misereor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor, idest non tuum est scire, ò Moses, quibus potissimum misericordia præstanda sit, sed meum; neque hac in causa rationem parentum, auorumve sum habiturus, sed in misericordia præstanda ad illum ipsum spectabo, cuius misereor, non ad maiores ipsius. Ergo si vbi par oculis hominum apparebat factum, ne Moses quidem tantus vir, tamque Deo charus, qui nam præ cæteris minus indigni misericordia essent, aptus ad iudicandum erat; sed istud sibi iudicium Deus reseruauit; ac prout ipse voluit, (quæ tamen voluntas iniusta esse non potest) quosdam puniuit, quosdam à pœna liberauit, neque in misericordia exhibenda ad ipsorum maiores, sed ad illum ipsum, cuius miserebatur, spectauit;**

Stavit; cur nunc tumultuaris, quòd non omnes Iudæos salutem adeptos, sed multos ex gentibus in eorum locum suffectos vides? cur quæ Moses iudicare non potuit; tu te satis aptum ad iudicandum putas? Cæterum quoniam ista verba, *Miserebor, cuiuscumque misereor*, minus attente consideranti videri poterant hoc significare, Deum misereri quorum vult, nulla culparum, aut meritorum ratione habita, simulque illum Exodi locum in memoriam reuocabant, vbi scriptum est, Deum indurasse cor Pharaonis, atque in hoc ipsum excitasse, vt in eo ostenderet potentiam suam; vt nullæ iam videantur esse partes voluntatis, cursusque nostri, sed quidquid agimus boni, vel mali, & quicumque finis nos manet, totum id à Deo proficiscatur; hæc autem licet Iudæos valde compescant, vt non antea rerum erga gentes gestarum rationem sibi repetendam discant, quàm suarum reddiderint; tamen alios rursus cire tumultus possunt, atque apud eos, qui audaciores, & confidentiores sunt, nonnullam diuinæ iustitiæ maculam aspergere: ideo, quod sibi obijci posse videbat, ipsemet proponit, paulò post explicaturus. Proponens autem, atque induens aduersarij personam mire exprimit hereticos nostri temporis in istiusmodi verba temere, ac furiose erumpentes, *Itaque non volentis est, neque currentis, sed miserentis Dei. Dicit enim scriptura Pharaoni, in hoc ipsum te excitavi, vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra. Ergo cui vult, misereatur, quem autem vult, indurat; dices ergo mihi, quid adhuc queritur? nam voluntati eius quis resistit?* Hos nimis feroces spiritus, nimiamque arrogantiam prius sibi comprimendam, coercendamque putat Apostolus, quàm explicet quæstionem. *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere quidem aliud vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Quibus verbis magna cum auctoritate admonet aduersarium vilitatis, atque infirmitatis suæ: Tu quis es, qui ex aduerso respondes Deo? Num forte particeps es summi illius Principatus? Num consiliarius Dei? qui tam audacter, & curiose in ipsius facta inquiras? An non potius illud cogitas, te collatum cum Deo longe viliores esse, quàm lutum, si cum figulo conferatur? Quamobrem, vt lutum sese voluntati artificis accommodat, seque ipsi, quomodocumque ille maluerit, siue vas in honorem, siue in contumeliam, efficiendum præbet; ita facilem te, atque obedientem Deo præbeas oportet, & quocumque duxerit, libens sequaris. Quo loco memoria tenendum est, exempla non vndequaque rei propositæ solita esse respondere; sed satis esse, si ea ex parte respondeant, in quam sumuntur. Non enim cum Propheta inquit, *Ut iumentum factus sum apud te, se se omnibus modis factum esse iumentum significabat; sed magnam, ac promptam præ se ferre obedi-*

Psal. 72:

obedientiam cupiebat. Ita Apostolus hac luti similitudine non rationis, sensus, animæ nos expertes omnino constituit; sed hoc vnum sibi vult, faciendum nobis esse, vt libenter, atque alacriter nos Deo fingendos, formandosque præbeamus. Alioquin, & ipse figulus, tametsi hanc potestatem habet, vt lutum quocumque sibi modo libeat, fingat; ea tamen ferè non vtitur, ac si vtatur, vix insipientiæ suspicionem vitare poterit: sed massam illam accurate versans, atque inspiciens, partem, quam puriorem, & potiorem videt, vasis honoris destinat, quam impuriorem, ac deteriore, vasis contumeliæ. Quare idem multo magis in nobis eueniet, qui ratione, ac libertate arbitrij præditi incedimus: idcircoque alibi dixit Apostolus. *Si quis ergo emundauerit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & vtile Domino, ad omne opus bonum paratum:* significans aliqua ex parte in nobis situm esse, fieri vas in honorem. Ita enim inquit, *Si quis emundauerit se.* Idemque in Epistola ad Hebræos significauit, ita scribens *Terra enim saepe venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo: profereus autem spinas, & tribulos, reprobata est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem.* Verumenimvero (redeundum enim est ad propositum locum) vt creber sententiis Apostolus est, multaque simul agit, hoc exemplo non illud dumtaxat docet, quod potissimum erat propositum, non esse fastidiosius examinandam diuini consilij rationem, sed luti more artificis manum sequendam; verumetiam ea interea dicit, quæ ad aliam frequenter eo tempore in ecclesijs exorientem seditionem compescendam valeant. Nam ex charismatum, & gratiarum gratis datarum differentia, quod ex hac ipsa Epistola, & ijs, quas ad Corinthios scribit, constare potest, alij nimis efferebantur, alij dolorem capiebant. In his autem charismatis nos saepe nihil afferimus: sed planè instar luti sumus: nam improbis etiam hominibus miraculorum faciendorum, & prophetiæ facultas interdum concessa est. Quocirca nihil est; cur aut maioribus charismatis acceptis, insolentius nos iactemus, aut minoribus animo concidamus. His igitur vitiis tacite, & quasi per transfennam notatis, correctisque, aperte autem, & magna cum auctoritate impudentium hominum repressa audacia, tandem ad quæstionis progreditur explicationem. Non enim quia diuinorum consiliorum ratio superbe requirenda, atque exigenda violente non est, ideo etiam reddi non potest. Quinimmo Iob, Danieli, Eisdra huiusmodi quædam interrogantibus, sed pie, atque humiliter interrogantibus ipsemet Deus sedulo respondet: tantaque optimi illius patris benignitas ac facilitas est, tanta causæ bonitas, adeoque euidens iustitiæ suæ ratio, vt sepe per prophetas suos clamet. *Venite, arguite me, & cur dicitis, via Domini aqua non est?*

2. Tim. 2:

Cap. 6.

Chrysof. in epist. ad Hebr. hom. 3. & Hilarius in hom. de falsis Prophetis.

Esa. 1.

Ezech. 18. est? Itidem! Apostolus ijs, qui quæstionem mouerunt, suo tempore satisfacere non recusat. *Quod si Deus volens ostendere iram, &c.* Oratio autem, vt referta sententijs, ita periodis contorta est, multoque circuitu vitur. Pendet enim, vt puto, vsque ad illa verba. *Quid igitur dicemus.* Quod igitur docet Apostolus, est huiusmodi. Pharao, & homines illius similes, idest reprobi vasa sunt iræ à seipsis apparatus, aptaque ad interitum: homo enim est, qui secundum impœnitens cor suum, thesaurizat sibi iram: ac sane valde improprie diceretur Deus patienter illos tulisse; si ipsemet aptasset ad interitum, longeque magis proprie illud ab antiquo Patre videtur dictum, Deum idcirco peccatorum pœnitentiam patienter expectare; quoniam salutem impatienter desiderat. Erga hos igitur multam adhibet lenitatem Deus, multaue molitur, quò respiciant; nec statim è medio tollit, sed cunctatur; vt saltem ipsorum improbitate vtatur ad ostendendam potentiam, & benignitatem suam in eos, quos tam ex Iudæis, quam ex gentibus obedientes sibi præparauit ad gloriam. Omnis enim malus aut ideo viuit, vt corrigatur; aut vt bonus per eum exerceatur, proficiat, coronetur. Hoc igitur sibi volunt verba illa, *In hoc ipsum excitauit te, vt ostendam in te virtutem meam.* Non frustra te sustinui, multaue patientia vsus sum. Nam quando benignitate mea abuteris, neque te ipsum corrigis; aliorum correctionis, ac profectus minister eris. Edam enim in te exempla, quæ magnam alijs vtilitatem afferre queant. Quamobrem ijs, qui ex istis de Pharaone verbis, de iustitia, & bonitate Dei dubitandi occasionem sumebant, planissime satisfecit Apostolus. Rursus autem illud inculcat, præparatos esse ad gloriam multos non solum ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus; idque prophetarum Osæ, & Esaiæ clarissimo testimonio probat. Non enim omnes Iudæos saluos futuros esse prædixerant, sed reliquias quasdam, easque per verbum breuiatum, ac per semen, quod ipsis relictum est, idest per filium David secundum carnem, qui est Deus benedictus in sæcula; Iudæis autem decidentibus fore, vt sufficerentur gentes, & quæ non erat plebs Dei, & non dilecta, fieret dilecta, atque in ea vocarentur filij Dei viui. Verum, cum & loco illi de Pharaone abundè occursum est, & quæstio illa, quomodo non exciderit verbum Dei, neque fides Abraham data vacillarit, explicata; quid ad illam alteram O D. Paulè dices, cur gentes, quæ in lege non viuebant, sed idolis, ac sceleribus, flagitiisque omnibus seruiebant, in locum Iudæorum ex lege viuentium successerint, ac salutem sint consecutæ? Abijcienda tibi tandem cunctatio est; libereque dicendum, quod sentis. En tibi euentem explicationem. *Quid ergo dicemus? quòd gentes, quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem, quæ ex fide est: Israel verò sectando legem iustitiæ in legem iustitiæ non peruenit:*

Faufus lib.
1. de lib. arb.
c. vii.

nit: quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis, & petram scandali; & omnis, qui credit in eum, non confundetur. Causa igitur reprobationis Iudæorum, & electionis gentium illa fuit; quòd Iudæi quasi ex operibus, idest, quasi implentes mandata legis, cum tamen minime implerent, (nam hoc significat voce illa quasi, sed obscurius, ne magis irritet) putabant satis se iustos esse, nihilque amplius, Pharisei illius in Euangelica parabola expressi more, à Deo petebant; & ignorantes Dei iustitiam, suam quærebant statuere: ita quod illis adiumento comparabatur, idest, fides; petra scandali euasit. Gentes autem, publicani illius felicitis instar, pœnitentiam de peccatis suis agentes, ac veniam poscentes, sola fide viua in Iesum Christum freti se se Deo vocanti commiserunt, & crediderunt. Vides præclarum huius totius orationis cursum? Ostendit non omnes, qui secundum carnem sunt ex semine Abraham, germanos Israelitas, & Abraham filios esse; in diiudicandis autem germanis, & veris filijs non temere humanum, quod sepe fallitur, iudicium esse interponendum, sed Dei sententiæ standum: neque ab illo rationes curiosè repetendas: in hac autem causa satis euidentes adesse rationes; quibus omnis admiratio tolli possit. Verum istas partim non dicit; partim quasi coactus dicit: Omninoque eam solam exprimit, quam minus inuidiæ expositam, minusque molestam putauit. Non enim zelo illo commotus, quem aliquando aduersus blasphemantes præferre necesse habuit, ita nunc inquit, *vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos indicatis æternæ vitæ; ecce conuertimur ad gentes.* Neque illud etiam profert, quod forte poterat, in reijciendis Iudæis, & accersendis gentibus Deum ad opera spectasse, quæ futurum esset, vt in gentibus ederentur, & præclariora quidem, quam olim à Iudæis: quòd Beda Gregorium secutus illis Domini verbis mystice significari putat, *Intraui in domum tuam: aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, &c.* Sed quòd minus offensionis habiturum iudicauit, hoc vnum subinuitus, & multis antea modis partim correcto, partim sibi conciliato auditore ad extremum affert, Iudæos nimium suis operibus confisos, & æmulationem quidem Dei habentes, sed non secundum scientiam, minus se vocanti Deo faciles ad obsequendum præbuisse, fidemque non apprehendisse: quòd in gentibus contra euenerit: Deum autem non tam pondus ipsorum operum, quam voluntatem, vnde proficiscuntur, animique inductionem, & propensionem, fidemque sibi habitam spectare; hancque vel in ipso Abraham summopere probasse. Si enim Abraham ex operibus, idest, ex ipso operum pondere, & substantia iustificatus esset; haberet gloriam, sed non apud Deum. Hoc modo, quem nullam vim afferre verbis, sed plane congruere putamus, locus iste cæteroquin

Act. 13.

In nativ. B.
Mariz Mag.

2. de Añ. 41.
Clemens Ale
xandrinus in
lib. de causis.

Cap. 11.

In psal. 136.

Lib. de spiri-
tu sancto c.
20.

obscurissimus semper habitus si exponetur; ei, quam de prædestinatione attulimus, sententiæ non modo non aduersabitur, sed etiam mirifice fauebit. Non enim negat Apostolus aliquid à nobis afferri, quod ante omnia tempora Deo cognitum occasionem ipsi & quasi causam sine qua non (συναίτιον diceret Aristoteles: absolute enim causa est efficax illa, quam Græci σωματικῶν, & αὐτοτελεῖ appellunt) præbuerit confirmandæ in nobis misericordiæ suæ; verum quale potissimum istud sit, nostro iudicio minime committendum profitetur, sed diuinæ sententiæ standum; quæ iniusta esse non possit: quod etiam nos superiore libro ex D. Bonauentura affirmauimus. ac tamen paulopost, ubi oratione grauitatis plenissima auditores modeste, & sobrie sapere docuisset; satis euidenter causam in ipsismet Iudæis, & gentilibus inesse ostendit; quamobrem illi quidem eiectioni, isti vero suscepti amantur fuerint. Ita etiam ad Hebræos scribens, cur Esau reprobatus fuerit, non Dei voluntatem, punientis, in quibus vult, originis peccatum, sed ipsius Esau proprium peccatum causatur; hortaturque fideles ne illum imitentur. *Ne quis, inquit, fornicator, aut profanus, vt Esau; qui propter vnam escam vendidit primitiua sua: Scitote enim quoniam, & postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est: non enim inuenit penitentiae locum, quamuis cum lachrymis quaesisset eam.* De quo tamen loco, quemadmodum etiam de obduratione Pharaonis, seorsum nonnulla nobis dicenda sunt. Nec vero pigebit præclara, quæ aliquando in hanc sententiam D. Augustinus scripsit, verba recitare. *Esau omnes carnales, Iacob omnes significat spirituales; minores electi, maiores illi reprobi: vult & ipse eligi? fiat minor. Edom autem appellatus est de cibo quodam lenticulae rubro, idest roseo quodam cibo. Bene cocta erat lenticula defricata: Concupiuit iste Esau à fratre suo, & cessit illi primatum suum victus concupiscentia manducanda illius lenticulae. Ille autem cessit cibum voluptatis; & sumpsit honorem dignitatis. Ita ex placito quodam inter eos factum est; vt ille maior, ille minor sit, vt maior seruiret minori.* Audis ubi Augustinus aduersariorum argumentis non premitur, quam aperte hominis partes agnoscat? *vult, inquit, & ipse eligi? fiat minor.*

D. autem Basilius ita seruitutem istam interpretatur; vt eam, quamuis Esau odio dignus esset, ex amore tamen potius, quam ex odio ipsi putet impositam: quod ex Philone hebræo in libro de Nobilitate rem hanc copiose explicante sumpsisse videri potest. Atque omnino, vt superiori libro innuimus, ex hoc ipso D. Pauli de Esau, & Iacob loco, abunde colligi potest, quam constanter veteres & Græci, & Latini Patres aliquam in nobis prædestinationis, & reprobationis occasionem agnouerint. Quod Origenis, Chrysofomi, Theophilacti, Oecumenij, Hieronymi, Ambrosij in hanc ad Romanos epistolam commentarios, & Ioannis Damasceni quartum de fide librum legenti facile consta-

constabit. Illud autem valde à lectoribus peto; vt si quam huius nostræ interpretationis partem minus probarint; non idcirco totam repudient; sed auctores, quos laudauimus, adeant; atque ex eorum optimis scriptis sarciant, & componant, quæcumque à nobis male coagmentata esse iudicauerint. Hanc vero interpretationem, quam ex Græcis fontibus magnam partem deriuauimus, ab ea, quam ex Diui Duglib. 83. quæstionum recitauimus, non multum differre, intelligenti homini perspicuum erit. Nam quod D. Augustinus dicebat, Deum in iustificandis gentibus non spectasse ad opera, sed ad fidem; id nos ex Græcis Patribus diximus Deum non ad operum substantiam respectum habuisse, sed ad animi inductionem, alacriter se se Deo credentis, eique fidem habentis. Nec vero committendum est; vt quæ à D. Cyrillo Alexandrino optimo sacræ scripturæ interprete in hunc ipsum locum in commentariis in Malachiam allata sunt, quamuis à Turriano iam recitata, omittam: qui quidem commentarij in Vaticana bibliotheca afferuntur. Explanans igitur verba illa Malachiæ, *Dilexi Iacob, Esau odio habui*, ita inquit. *Cum dixisset Deus, dilexi vos; valde probabile erat venire illis statim in mentem captiuitatis: quare optimam ad illos consolandos rationem adhibens silentio prætermittit quæ acciderant; & demonstrationem amoris erga Iudæos sui ad principium; atque originem generis, idest ad Iacob reuocat; quem se ait dilexisse, odisse autem Esau, quamuis illius fratrem. Ut enim ait Paulus, cum nondum nati essent; neque aliquid boni egissent, aut mali; Iacob elegit; ex quo genus Iudæorum profectum est; Esau autem eiecit, ac reprobauit, sed non ἔτι πρόσκλησιν, idest, inductionem animi à nulla ratione profectam, quæ in sacris litteris acceptio personarum vocari solet: non est enim iniustus Deus, neque in iudicando in alteram partem propendet: sed cum sibi notum esset, qui illorum essent mores futuri; meliorem dilexit: sicut Hieremiam antequam in ventre formatus esset, cognitum sibi esse ait; sanctificasseque se illum, antequam ex ventre exiret. Cognouit enim prophetam fore; aptumque & idoneum ad obeundam legationem, & futura prædicenda. Sic & nos ipsos ex fide iustificatos esse dicit Apostolus: quos enim præsciuit, & prædestinauit Deus conformes fieri imagini filij sui; hos & vocasse, & iustificasse dicitur. Ergo ex præcognitione dilectus est Iacob, & Esau iuste odio habitus. Ait igitur: *ò Israel dilexi quidem vos: non enim mentiar si hoc dixero: intelligetis autem magis quam hoc verum sit; si spectetis principium generis vestri. Ambo enim ex Isaac; sed alter pius, ac probus Iacob, alter durus & dignus, quem auersarer, Esau. Idcirco animum appuli ad Iacob; & sortem hereditatemque assignatam Esau destruxi, dedique eam vastandam; & Iacob, idest vos, siue regionem, quam habitastis, seruaui. Hoc autem, opinor, docere vult Iudæos hoc loco per Prophetam Deus, dilexisse se quidem Iacob non aliam ob causam, quam quod simplex fuisset, & probus; odisse**

vero Esau, quia terrenis rebus deditus, omninoque dignus quem detestaretur; neque passuros ipsos fuisse calamitates, ac vastitates; si Iacob imitari maluissent. Sed quia Esau imitati essent; idcirco dedisse pœnas.

Exodi c. 33. Hæc Cyrillus. Procopius etiam Gazæus de loco illo disputans, Miserebor cuius misereor, cum multa misericordiæ genera ex sacris litteris notasset, hoc loco misericordiam illam accipiendam docebat, quæ est ἐν τοῦ ἐφ' ἡμῶν, idest, in qua consequenda sunt etiam quædam partes liberæ voluntatis nostræ. Verum longiores fortasse hac in re fuimus: quare pergemus ad reliqua; si illud vnum addiderimus, non esse; quod de illo altero Apostoli loco, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei*, sermonem producamus. Nam quamuis multi putent plurimum ad hanc prædestinationis quæstionem facere; quasi non aliam prædestinationis rationem afferre aut sciuerit, aut voluerit Apostolus, quàm altitudinem incomprehensibilem iudiciorum Dei; tamen longe mihi verisimilius videtur dicere D. Bonaventura, facilem potius ad cognoscendum futuram fuisse prædestinationis rationem; si nulla alia subesset ratio, quàm voluntas Dei, hos eligentis, illos reiicientis. Attente autem consideret vniuersum illud caput diligens lector: facile, ni fallor, intelliget tantum abesse, vt sententiæ nostræ officiat; vt potius mirabiliter faueat. Id enim ibi agebat Apostolus, vt ostenderet omnium misereri Deum, miris autem modis, humanæque mentis captum excedentibus omnium salutem procurare; dum Iudæorum ruina, tamquàm occasione vtitur ad vocandas gentes; rursusque per gentium fidem Iudæos prouocat, & inuitat: vt merito in præclaram illam exclamationem erumpat Apostolus. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.*

De loco illo, Ego induravi cor Pharaonis.

Cap. I I I.

Art. 7. **E**X loco isto eliciunt hæretici Deum, (quod manus ipsa scribens contremiscit) peccatorum esse causam; & audent, (ecquid vero vana illorum impudentia non audet?) pestiferum istud dogma D. Augustino tribuere, quod ipse sexcentis locis vehementissime est detestatus. Recitabo, quæ summus ille vir ad articulos septimum, & vndecimum falso sibi impositos responderet; vt lectori librum ipsum adeundi laborem demamus. [*Quod hæc sit voluntas Dei, vt magna pars Christianorum salua esse nec velit, nec possit.*] *Si de his hoc dicitur, qui pietatem Christianæ conuersationis, & fidei deserentes in profanos errores, aut in damnabiles mores irrevocabiliter transferunt; non dubium est, quod talem voluntatem habentes salui esse nolunt; & quamdiu salui esse nolunt, salui*

salui esse non possunt. Sed nullo modo credendum est huiusmodi homines in hanc desperationem ex Dei voluntate cecidisse; cum potius Dominus alleuet omnes, qui corruunt, & erigat omnes elisos. Nemo enim, nisi illius gratia erigitur; nemo, nisi illius gratia, stabilitur. Dei ergo est voluntas, vt in bona voluntate maneat; qui, & priusquam deseratur, neminem deserit, & multos desertores ad se conuertit. [*Quod quando patres incessant filias, & matres filij, vel quando serui dominum occidunt; ideo fiant, quia Deus prædestinavit, vt ita fieret.*] Si Diabolo obijceretur, quod talium facinorum ipse auctor, ipse esset inuentor; puto quod aliqua ratione, hac se posset exonerare inuidia, & talium scelerum patratores de ipsorum voluntate vinceret: quia & si delectatus sit furore peccantium; probaret tamen se non intulisse vim criminum. *Qua ergo insipientia, quæ dementia definitur, ad Dei referendum esse consilium; quod nec diabolo in toto adscribi potest? qui, in peccantium flagitijs, illecebrarum adiutor, non voluntatum credendus est esse generator? Nihil ergo talium negotiorum Deus prædestinavit, vt fieret: nec illam animam turpiter, nequiterque victuram ad hoc, vt taliter viueret, præparauit; sed talem futuram non ignorauit, & de tali se iuste iudicaturum esse præsciuit. Atque ita ad prædestinationem eius nihil amplius referri potest; nisi quod aut ad debitam iustitiæ retributionem, aut ad indebitam pertinet gratiæ largitatem.*] Si quis sit, cui tanta D. Augustini auctoritas, tam perspicuis expressa verbis, tot confirmata rationibus, Basilii præterea, qui de hac re peculiarem libellum scripsit, alijque sancti Patres non persuadeant, vt impium illud Dogma detestetur; ei si me persuadere posse putem; omnium plane hominum sim stultissimus. Stet igitur catholica veritas, Deum peccati minime auctorem esse; neque in explicando loco isto de obduratione Pharaonis a Catholicorum Patrum vestigijs discedamus. Obduratio tum a seueritate, tum a clementia, & lenitate Dei, tum etiam ex quadam, vt ita dixerim, naturali consecutione proficisci potest. A seueritate quidem hoc modo. Sæpe Chrysostomus, & Augustinus docuerunt, Deum indurare non immittendo malitiam, sed subtrahendo gratiam; quæ quidem gratia ad ineundam, atque insistendam virtutis viam adeo necessaria est, vt cum illam Deus denegat, videatur ad peccata inducere; eo scilicet modo, quo nauæ absentiam dicimus naufragij causam fuisse. Ita oramus, ne nos inducat in tentationem; quamuis Deus intentator malorum sit. Petimus enim subsidium gratiæ; sine qua fieri plane non potest; quin succumbamus tentationi. Ita D. Cyrillus Alexandrinus explanans verba illa Esaiæ, *Iratus es, & nos peccauimus*, cum illorum interpretationem (quæ etiam Diui Hieronymi, & B. Maximi monachi fuit) commemorasset; qui ibi figuratam quamdam locutionem agnoscebant, atque ita verborum ordinem mutabant *Nos peccauimus, & tu iratus es, T1*

Art. 11.

D. Aug. in
Io. tract. 53.

Cap. 64.

es, timentes nimirum, ne diuina ira peccati causa videretur; addebat ipse probabilius sibi videri; vt ex ira Dei nos dicamur peccare, quatenus ex prioribus peccatis in Dei offensionem incurrentes, & gratiam amittentes, infirmi, atque imbecilli reddimur, ad sequentes tentationes vincendas; atque ita nouis semper peccatis obruimur; multaque præclara in hanc sententiam affert. Hoc posito addamus illud, quod idem Chrysostomus notabat, si Deus semper quæcumque peccata remitteret, & gratiam largiretur; fore eam non gratiam, sed incitamentum quoddam, & cotem nequitiae. Nam si perpetuo per gratiam saluandi sumus; numquam erimus boni. Atque idem tamen grauisissimus auctor (quod etiam D. Cyrillus Hierosolymitanus secunda cathesi diligenter tractat) sepe ostendit, nullo vnquam tempore non vtilem esse penitentiam: vt ex his pene contrariis locis intelligamus, valde improbos homines obstruere sibi ipsos aditum gratiae, ac prope modum miraculi loco habendam esse eorum conuersionem; nec tamen ijs etiam a patre illo misericordiarum tantum auxilij denegari, quantum satis sit ad salutem consequendam: idque Manassis, Publicani, Latronis, multorumque aliorum exemplo Chrysostomus confirmat: dummodo scilicet velint respiscere, ac serio in salutem suam incumbant; nec desperationem, atheismum, effrenatam quamdam superbiam in consilium cogitationum suarum adhibeant; neque in profundum malorum ita veniant, vt iam super eos puteus vrgeat os suum. In quam sententiam multa etiam scribit D. Basilus in homilia de penitentia. Quinetiam sanctorum hominum opinio est, qui multis, grauibusque flagitiis, & sceleribus implicatus, officia tamen charitatis obire non intermittit, atque in orationibus, ieiuniis, elemosynis multus est, non ea quidem mente, vt per ea se putet, etiam si in iisdem peccatis permaneat, consecuturum salutem; sed vt placet aliqua ratione Deum, maioremque illius ad se gratiam attrahat; qua adiutus emergere tandem queat, & a peccatis liberari; hunc vix perire posse: idque eo fortasse loco significare potuit Apostolus, cum ita ad Hebræos scripsit. *Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora, & viciniora saluti; tametsi ita loquimur. Non enim iniustus Deus; vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, & ministratis.* sed hoc aliàs. Idem vero Chrysostomus inquit Antiochum; & Esau non inuenisse locum penitentiae, eo quod lachrymæ illæ vere penitentium non erant, sed inuidentium, & odio tabescentium: præclareque B. Augustinus inter duorum Regum, Nabuchodonosor, & Pharaonis penitentiam magnum intercessisse discrimen docet; ex quo ille quidem Deum placauerit, hic vero minime. Procopius autem in commentariis in Exodum ad ea verba *Est locus apud me*, afferens istam D. Pauli sententiam ex epistola ad

In epist. ad Titu. hom. 5 Rom. 5.

Ad Hebr. hom. 9.

Ibidé hom. 12. & 14. In ps. 50. hom. 2. In Matth. hom. 23.

Cap. 6.

In cap. 33.

la ad Hebræos, Esau non inuenisse locum penitentiae, notabat idem valere locum penitentiae, ac veram, & rectam penitentiae rationem; quam Esau minime secutus esset. Quamquam fortasse ea est istorum verborum expeditissima interpretatio, Esau non inuenisse locum penitentiae in patre. Nullis enim precibus, ac lachrymis impetrare potuit, vt illum benedictionis in Iacob collatae peniteret, eamque mutaret. Nullo igitur non tempore, sed præcipue post Christi aduentum, qui venit peccatores saluos facere, non iudicare, homini quantumuis improbo, dum viuunt, nec voluntatem in malo penitus obstinatam gerit, gratiae auxilium adesse, quo si vtatur, liberari à peccato queat, pie, opinor, creditur: sed tamen quo diutius, & grauius quis peccat; eo inæptiorem se ad gratiam suscipiendam plerumque reddere, parcioreque frui gratia negandum non est: atque ita ex seueritate obdurare, aggrauare, excæcare eatenus dicitur Deus; quatenus hominem minus minusque in dies gratiae suae stimulis excitat, parciusque ei lumen præfert. Igitur vt causæ vtriusque ad obdurationem concursus intelligeretur, idest liberae voluntatis nostræ in peccata ruentis, atque in ijs sese pertinaciter voluntatis, & diuini propositi non valide retinentis, atque erigentis; contrariis prope elocutionibus scriptura vtitur.

Ego indurabo cor Pharaonis.

Indurasti Domine cor nostrum ne timeremus te.

Domini fuit sententia vt indurarentur.

Excæca cor populi huius, & aures eorum aggraua.

Indurauit Dominus cor Pharaonis.

Aures eorum aggraua, vt non audiant.

Tradidit eos in desideria cordis eorum.

Aggrauauit Pharaon cor suum.

Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.

Nolite obdurare corda vestra.

Excæcauit eos malitia eorum.

Dura ceruice, & incircunciso corde.

Aures suas aggrauauerunt.

Qui desperantes semetipsos tradiderunt.

His igitur, vt dicebam, prope dissidentibus elocutionibus hoc significatur, ad obdurationem vtrumque concurrere, & nequitiam humanæ voluntatis, & permissionem Dei cum auxilij subtractione: sicuti etiam sub contrariis illis Prophetarum sententiis: *Conuerte nos Domine, & conuertemur: conuertimini ad me, & ego conuertar ad*

Conc. Trid.
scs. 6. cap. 5.
Epist ad Six-
tum.

D. Aug. 12.
confels.

Lib. 4. dist.
46.

In hom. q
Deus non fit
auctor malo-
rum.

vos, sancti Patres admoneri nos diuini auxilij, & nostrarum partium declararunt. Augustinus autem docebat, Deum non sine iusta causa quempiam deserere, nolleque ei auxilium præstare; quamuis ea nos interdum causa lateat: ea autem peccatum originis esse non potest, (hæc enim patet) præcipueque in nobis; quibus illud iam per Baptismum fuit remissum. Perspicua est Augustini sententia in responsione ad xiiij. articulum. *Si in sanctitate uiuitur, si in uirtute proficitur, si in bonis studijs permanetur; manifestum est munus Dei; sine quo nullius boni operis fructus acquiritur. Si autem ab his receditur, atque ad uicia, & peccata transitur; nihil ibi Deus malæ tentationis immittit: & recessurum non deserit, antequam ille deserat; & facit plerumque ne deserat, aut etiam, si discesserit, ut redeat. Cur autem illum retineat, illum non retineat, nec possibile est comprehendere, nec licitum inuestigare: cum scire sufficiat, & ab illo esse, quod statur, & non esse ab illo, quod ruitur. Ostendimus, quomodo ex Dei seueritate oriatur obduratio peccatoris. Ex consecutione autem naturali, hoc modo. Peccatum sibi ipsum pœna est, dum vulnerat animam; simulque ad alia quidem suscipienda vulnera maxime idoneam, & expositam; ad curationem uero ineptissimam reddit. Ex quo loco probabat Scotus ipsorum etiam damnatorum obstinationem, ut continuata culpa est, non esse à Deo. Ipsa enim culpa est, quæ se ipsam auget, permittente tamen Deo. Ergo ad peccatum naturali quadam consecutione comitatur obduratio. Ita septuaginta legunt cap. ix. Osee, *Propter multitudinem iniquitatum tuarum multiplicata est amentia tua.* Item quemadmodum natura ipsa fit, ut lumen, quod sanis oculis vitale est, lippientibus summopere noccat; ita ipsum gratiæ auxilium, Euangelium, uerbi prædicatio, quæ pijs, aut saltem timorem Dei custodientibus hominibus sunt salutare, impios, & contumaces magis obdurant, & excæcant ex ipsa prope natura rei. Ita Hieronymus, & interdum Chrysostomus, inquit, à Deo obdurari hominem; quatenus natura obstinatæ improbitatis ita fert; ut quæ ad salutem dantur, inueniantur esse ad mortem. Hoc igitur modo ex naturali consecutione existit obduratio. Cæterum Origenes notat (atque ab eo allatam huius loci interpretationem sequitur fere Basilius, & alij grauisissimi Patres) ex beneuolentia quoque, & indulgentia non raro proficisci. Ita enim Patres erga ingratos filios, ita beneuoli domini erga rebelles seruos, ita amici erga perfidos amicos sæpe exoptulant. Ego te indulgentia mea corrumpti: ego aduersus me armaui; hoc male te docuit facilitas mea; ac sexcenta huiusmodi. Hoc igitur tropo uerissimum mihi uidetur ista dici, *Ego indurauit cor Pharaonis*, idest dum multis, ac magnis muneribus Pharaonem cumulauit, dum peccata semel, atque iterum ignoui; ansam quodammodo illi dedi, ut obdurarit cor suum,*

cen

nec uelit dimittere populum meum, nisi in manu forti. At deponenda mihi tandem est pristina mititas, & indulgentia; sicque ille mihi tractandus est, ut illius duritia utar ad gloriam nominis mei, & ad salutem accepti populi. Ita D. Eucherius dicebat, *Induratur cor à Deo; dum criminum pœna differtur.* Ita Diuus Eustachius Antiochenus, *Plagarum remissio fuit Pharaoni causa cæcitatatis. Videns enim, scriptura inquit, quod data esset requies, ingrâuauit cor suum.* Operepretium uero est accurate audire; quæ à D. Basilio scribuntur. *Quamobrem tamen si dicat aliquando Apostolus uasa iræ aptata in interitum, non tamen aliquam apparationem in Pharaonem esse immixtam opinemur: ita enim in apparantem culpa iustius referretur: sed cum audieris uasa; illud fac tibi in mentem ueniat, unumquemque nostrum factum esse ad aliquem usum; ut quemadmodum in magna domo aliud uas est aureum, aliud argenteum, aliud testaceum, aliud ligneum; ita varia cuiusque nostrum electio uariæ illius materiæ similitudinem representet. Nam uas quidem aureum est; qui moribus est simplex, sine dolo; argenteum uero, qui paulo inferioris est notæ; testaceum uero; qui terrena sapit; & aptus est, qui frangatur; ligneum uero; qui facile ex peccato sordescit, ac materies fit sempiterno igni. Eodem modo, & uas iræ dicitur; qui uasis instar omnem diaboli efficientiam suscipit, atque ex putredine malo imbutus odore, ad nullum amplius usum conferri potest; sed dignus tantum est, qui in tenebras projiciatur, ac pereat. Quamobrem, quo tandem tempore Pharaonem conteri opus erat; tunc prudens, ac sapiens animarum gubernator ita omnia disposuit; ut is clarus, omnibusque fama notus fieret; ut quando ipse ob nimiam improbitatem curationi inaptus erat; alijs saltem ipso exemplo prodesset. Obdurauit autem ipsum diuturna patientia, ac supplicij dilatione augens illius improbitatem; ut cum denique ad summum perducta esset illius improbitas; diuini in eum iudicij iustitia eluceret. Propterea à lenioribus plagis initium sumens, ac perpetuo deinceps grauioribus feriens, non molliuit illius effrenatam contumaciam: quin eum repperit diuinæ patientiæ contemptorem, & inductis in ipsum calamitatibus ex consuetudine immorantem. Verum ne sic quidem prius illum morti tradidit; quam ipse sese in medios fluctus immerisit, ac superbia cordis elatus iustorum iter ingredi ausus est, putauitque non minus sibi, quam populo Dei rubrum mare peruium fore. Audis ex patientia Dei creuisse quidem Pharaonis improbitatem; sed ipsius peruersæ uoluntati culpam omnem esse adscribendam, non Deo; qui multis modis illius salutem procurabat, nec ante illum è medio tollere in animum induxit; quam ipsemet precipitem se dare uoluerit? Chrysostomus autem docet ipsam quoque Dei auersionem à nobis, quam illis uerbis deslebat Propheta *Usquequo Domine obliuisceris mei in finem? usquequo faciem tuam auertis à me,* idest, cum facile à tentationibus vincimur, cumque interioris illius ad animum nostrum.*

G

diuinitus

De quæst. no
ui testam. in
epi. ad Rom.
In hom. in
Gen.

In psal. 12.

diuinitus interdum illabentis gaudij expertes sumus, non minimam esse curæ, & prouidentia partem. Nam & ij, qui insano sunt amore capti, cum ab ea, quam amant, se despici vident; illam aliquandiu omittunt, ac deserunt, non quidem ex animo suo eicientes, sed potius id agentes, vt aliquod sui desiderium in illius animo excitent. Hinc interpretatur Apostolus reprobationem Iudæorum, gentiumque susceptionem eo spectare; vt zelotypia quadam Deus animos Iudæorum prouocet. Hinc docent theologi ob hanc quoque causam dilatum esse aduentum Domini, vt homines interea infirmitatem suam agnoscerent; ac suis viribus diffisi Deo sese committerent; illiusque benignitati salutem suam acceptam referrent. Multis autem modis sacrę litteræ hanc diuini erga nos amoris vehementiam exprimere conantur: quod, si quis Prophetarum scripta accurate legat, facile intelliget. Hinc enim tantam persæpe Deus iracundiam præferet; vt interdicit prophetæ; ne pro Israel oret; negatque veniæ amplius locum esse; nihil enim illos habere; super quo propitius esse possit: verum tamen paulo post ad pænitentiam vocat. *Erudire Hierusalem, ne forte ponam te desertam terram inhabitabilem.* Hinc sæpe conqueritur, illos indurasse cor suum supra petram, habere oculos & non videre, aures, & non audire, incircumcisas esse illorum aures, & audire non posse: ac nihilominus interea curam omnem adhibet; omnem quasi lapidem mouet; vt pænitentiam, pristinaeque vitæ emendationem eliciat. *Ne forte egrediatur, vt ignis, indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat.* Quare verba illa apud Esaiam scripta, quæ nobis sæpe hæretici obijciunt, *Audite audientes, & nolite intelligere, & videte visionem, & nolite cognoscere. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua; ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eos,* tantum abest, vt odium indicent; vt flagrantem mihi potius amoris vim exprimere videantur. Quid enim hoc dictu est, *Ne forte conuertatur, & sanem eos?* num fortasse pertimescendum Deo erat; ne si ille se conuertisset; inuitus veniam dare cogeretur? An non sentis repræsentari patrem perditæ amantem; qui succensens filio in hæc verba erumpat? Nolo ille mihi sese in conspectum det; fortasse enim illius aspectus misericordiam meam prouocaret; quam ei denegare statutum cum animo meo habeo: si quis pro eo intercedat; non audiam: immo abeat quouis gentium; satis iam, satis lenis pater fui: Ac tamen, cum ista dixerit; paulo post prodit desiderium suum; vltroque ad eum communes amicos allegat; qui spem reconciliationis iniiciant; qui ad paternum complexum inuitent. Quare quod præcipit Deus Esaiæ, *Excæca oculos, aggraua aures,* idem est, atque illud, quod apud Hieremiam scribitur. *Et loqueris ad eos omnia verba hæc, & non audient te;*

Hier. 5. & 6.

Theodori
1 c. 11. Osec.

Cap. 6.

Cap. 7.

& vo-

& vocabis eos, & non respondebunt tibi. Verba enim sunt patris duram filij ceruicem cognoscentis; perinde atque ita loquatur. Ego probe noui inueteratam huius populi improbitatem: scio ex legatione hac tua nihilo illum meliorem euasurum, sed potius duritiam illam suam, atque obstinationem adauctum iri; vt propemodum ad illos orationem habere, nihil aliud sit, quam eorum oculos magis excæcare, atque aures aggrauare. Sed tamen pater sum: officio meo satisfactum minime puto; nisi omnia experiar. Ita etiam, vt diximus, docuit Chrysostomus, quemadmodum sol imbecillam oculorum aciem perstringit, non vitio suo, sed oculi; ita diuinum sermonem obdurare cor hominum, non sua culpa, sed eorum, qui nolunt attendere. Nec tamen eorum sententiam reprehendo; qui ita interpretantur. *Excæca oculos populi huius, idest, prædic excæcandos. Aggraua aures, idest, prædic fore, vt audire nolint.* Nam prædicationem esse, non imperium, indicare visi sunt septuaginta interpretes; cum locum istum hoc modo reddiderunt. *Vade, & dic populo huic; aures audietis, & non intelligetis; & videntes videbitis, & non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus suis grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt; ne forte videant oculis, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.* Quam interpretationem secuti sunt Matthæus in Evangelio, & Lucas in Actis. Ita Clemens Alexandrinus perspicuis verbis docebat, *Non præbet Dominus ignorationem, (hoc enim sentire nefas est;) sed ipsam, quæ inerat, propheticè arguit.* Nec tamen, opinor, errabimus; si vtrumque sensum, tamquam ab eodem sancto spiritu, sed vnum vni, alterum alteri dictatum retinuerimus; quod faciendum esse docuit sæpe Augustinus. Præclara vero omnino sunt; quæ à Damasceno in hanc sententiam afferuntur; ac rem totam summam comprehendunt. *Derelictionis, inquit, duo sunt genera. Est enim derelictio œconomica, atque erudiens: Estque derelictio extrema cum desperatione salutis. Oeconomica illa, & erudiens, vel ad correctionem, salutem, gloriam eius, qui derelinquitur, pertinet, vel ad aliorum quoque emulationem, & imitationem, vel etiam ad gloriam Dei. Extrema autem derelictio est; cum postquam Deus cuncta ad salutem fecit; homo ex proprio proposito, ac dedita opera curationi inæptus, desperatus, omninoque insanabilis manet.* Ostendimus hominum obdurationem & in naturalem quandam consecutionem, & in seueritatem, & in clementiam Dei referri posse; vt sacrarum litterarum sententias nunc vno, nunc altero, interdum etiam pluribus modis, prout magis conuenire videbitur, interpretantes, nihil summa Dei iustitia, ac misericordia indignum pronunciemus.

Lib. 1. Rematum.

Lib. 2. de fide c. 29.

G 2

De

De locis quibusdam noui Testamenti.

Cap. I I I I.

Cap. 4. **Q**Uæ ex Euangelij attulimus; eodem modo explicabuntur. Marci enim verba, cum inquit, ijs, qui foris sunt, in parabolis omnia fieri, vt videntes non videant, & ideo non potuisse credere, quia Esaias dixerit, *Excæcauit oculos eorum*, hoc vnum sibi volunt, ijs tantum patefacienda esse mysteria; qui per fidem, & obedientiam intro accessissent; reliquis autem, qui foris manere volunt, atque audientes audire nolunt, in parabolis loquendum, ne promantur margaritæ suibus: quod præclare indicauit Matthæus factum illud hoc modo narrans. *Accedentes discipuli dixerunt ei; quare in parabolis loqueris eis? qui respondens, ait illis, quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis autem non est datum. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit. Qui autem non habet; & quod habet, auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt, vt adimpleatur in eis prophetia Esaiæ dicentis. Auditum audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis: incrassatum est enim cor populi huius, et auribus grauitè audierunt, et oculos suos clauferunt: ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et conuertantur, et sanem eos.* Ipsorum igitur culpa fuit. Continere me non possum, quin præclara illa, quæ à Chrysostomo in huius loci interpretatione afferuntur, subiiciam. Quid enim mea pro illis supponam, ærea pro aureis? *Aperire igitur oculos eorum oportebat, inquit, quando quidem non videbant. Oportebat sanè: si, quod natura cæci essent; ideo non videbant. Verum, quoniam ex voluntate oculos clauderant; ideo non dixit simpliciter, non vident, sed, videntes non vident: vt à praua illorum mente cæcitatem proficisci intelligeremus. Nam cum vident Demonia eijs; dicunt in Beelzebub principe demoniorum demonia eijs. Cum audiunt, me eos ad Deum adducere, nec me vlla in re ab illius voluntate dissentire; ipsi me non esse à Deo contendunt. Quoniam igitur contra veritatem, quam viderunt, & audierunt, iudicant; ideo ipsam etiam audiendi facultatem illis adimo. Audiendo enim nullum ipsos quæstum facere, sed maiore potius se peccato illigare, vsu compertum erat. Non enim infidelitatis dumtaxat crimen subibant; verum etiam, quod accusabant, conuicijs prosequerantur, & insidiabantur; maiorem sibi criminum cumulum exaggerabant. Et paucis interiectis. Vides, quàm enucleate Propheta ista prædixit? quàm aperte in illos culpam reiecit? Non enim dixit, non videbitis; sed videbitis, & non videbitis; nec dixit, non audietis; sed audietis, & non intelligetis. Quare ipsi se vera intelligentia priuarunt; qui aures obstruxerunt, oculos clauferunt, corda obdurarunt. Neque enim non audiebant; sed grauabantur audire: hoc autem faciebant; [ne quando conuertantur, & sanem eos.] Magnam nimirum, ac longe prouectam eorum improbitatem*

In Matth.
hom. 46.

probitatem significat, ac de industria ipsos se auertere ostendit; quamquam his verbis incitat etiam ipsos, atque attrahit; dum indicat fore, vt si conuertantur, sanitas ipsis restituatur; perinde, ac si quis ita diceret: *refugisti à conspectu meo, & gratiam habeo: nam si dignum me putasses, quem viseres, statim placatus tibi affuissem.* Etenim, qui huiusmodi verbis utitur, reconciliationi aditum dat. Ita igitur hoc loco, cum inquit, *ne quando conuertantur, & sanem eos, vtrumque euenire posse ostendit; nimirum, vt homines conuertantur, & conuersi adipiscantur salutem: simulque declarat omnia se ad illorum salutem, non ad suam gloriam facere.* Nisi enim illorum conuersionem, ac salutem cupisset; tacuisset profecto; neque in parabolis etiam quidquam locutus esset: nunc vero hac ipsa orationis obscuritate eos ad querendum excitat. Et paulo post. *Neque illud obijcias, obscure ipsis hæc dicta fuisse: potuissent enim opportune accedere, atque interrogare; sicut & discipuli fecerunt: sed socordia, ac segnitia corrupti noluerunt.* Hæc igitur de Marci loco. Eadem vero & in Ioannis locum conueniunt; quod eiusdem optimi explanatoris verba declarabunt. Vides rursus hanc particulam. [Quia] non causam significare, sed euentum. Neque enim quia dixit Esaias; non crediderunt: sed quia non erant credituri, ideo dixit. At enim quamobrem non ita dixit Euangelista; sed incredulitatem à prophetia, non prophetiam ab incredulitate existere inquit, ac progressus hoc idem efficacius exprimit ita scribens, propterea non potuerunt credere, quia dixit Esaias? Nimirum magnam hinc vult scripturæ certitudinem demonstrare; nec aliter, ac prædictum sit, euenisse. Ne quis enim diceret, *Ecquid causæ fuit, cur venerit Christus? an nesciebat non credituros? Prophetas, qui hoc nouerant, inducit.* Venit autem, ne illis peccati sui vlla relinqueretur excusatio. Quæ prædixit Propheta, tamquam omnino futura prædixit: nisi enim prorsus futura nouisset; sane haud prædixisset. Erant autem sine dubio futura; eo quod illi curationem omnem repudiaturi essent. Non potuerunt autem, id est noluerunt: neque te admiratio capiat. Nam & alibi inquit, [qui potest capere, capiat:] ita nonnumquam potestatis nomine loco voluntatis utitur, & iterum. [Non potest mundus vos odio habere, me autem odio habet.] Hoc & communi sermone vsurpatum videmus. Ita enim dici solet, non possum hominem istum diligere: negamus enim id posse, quod valde nolumus: & iterum, non potest ille fieri bonus: & Propheta, [si mutabit Aethiops pellem suam, & Pardus varietatem suam, & populus hic poterit benefacere, qui didicit mala.] Non enim negat fieri posse, vt bene agat, sed quia non vult, ideo inquit non posse. Quod autem hoc loco dicit Euangelista, hoc modo accipiendum est, fieri non potuisse, vt Propheta mentiretur, non tamen fieri non posse, vt crederent. Licebat enim Propheta illis etiam credentibus veraci esse: non enim prædixisset non credituros, si credituri fuissent. Quid ergo, inquit, non isto modo locutus est Euangelista? quoniam suas proprietates habet scriptura, quibus concedendum.

Cap. 12.
In Ioã. hom.

67.

Non

Tract. 5, in
Ioan.
Ho. 60.

Non agam impudenter : neque olori canenti anser obstrepam , quam-
obrem optima ista , & dilucida sanctissimi , & doctissimi hominis in-
terpretatione , quam D. etiam Augustinus totidem pene verbis ex-
pressit , contenti simus . Idem vero Chrysostomus locum illum expli-
cans , *Sed dixi vobis , & non creditis mihi ; quia non estis de ouibus meis :
oues mea vocem meam audiunt , & ego cognosco eas ; & sequuntur me ;
& ego vitam eternam do eis* , optime in eandem sententiam scribe-
bat . *Attende quomodo eos reiiciendo , vt se sequantur , hortatur . Vos ,
inquit , me non auditis ; neque estis oues : qui sequuntur me ; hi sunt ex ouili .
Hac autem dicebat ; vt oues fieri admitterentur .* Hoc igitur secundum Dei
gratiam facit ouem Christi , obtemperare Deo vocanti , vocem illius
sequi , detestari commissa crimina , cauere in posterum . Et quamdiu
quis in hoc proposito perseuerat , tamdiu ouis Christi est , nec de illius
manu rabi villo pacto potest . Sunt autem D. etiam Augustini verba in
caput tertium Ioannis diligenter perpendenda . Nam cum dixisset
Euangelista , *Hoc est autem iudicium : quia lux venit in mundum ; & di-
lexerunt homines magis tenebras , quam lucem : erant enim eorum mala ope-
ra . Omnis enim , qui mala agit , odit lucem , & non venit ad lucem : vt non
arguantur opera eius ; qui autem facit veritatem , venit ad lucem ; vt ma-
nifestentur opera eius ; quia in Deo sunt facta , ita ratiocinabatur . Fratres
mei , quorum bona opera inuenit Dominus ? Nullorum : omnia enim opera
mala inuenit . Quomodo ergo quidam fecerunt veritatem , & venerunt ad
lucem ? Et hoc enim sequitur . Qui autem facit veritatem ; venit ad lu-
cem . Sed dilexerunt , inquit , tenebras magis , quam lucem . ibi posuit vim .
Multi enim dilexerunt peccata sua , & multi confessi sunt peccata sua ; quia ,
qui confitetur peccata sua , & accusat peccata sua ; iam cum Deo facit .
Ibi , inquit , posuit vim , quod dilexerunt tenebras magis , quam lucem ,
quod peccatis suis delectati sunt , quod in ijs perpetuo se volutare de-
creuerunt , quod gloriam inuicem accipientes , gloriam qua a Deo so-
lo est , non quaerunt : ideo ad fidem , qua optimam vitam requirebat ,
non venerunt : cum alii , licet peccato obnoxij , tamen oborta verita-
tis luce emergendum sibi iudicant , & patefacto viuo fonte , cisternis
dissipatis minime sibi diutius incubandum duxerint , idcircoque veram
religionem libentissime susceperint . Audi Chrysostomum eadem af-
ferentem . *Non enim , inquit , qui male fecit , non venit ad lucem : sed qui in
malis perseuerat operibus , id est qui semper in vitiorum luto inherescit , ne-
que vult meis subijci legibus , sed his violatis audacter fornicatur , & cae-
tera , qua prohibentur , committit : hic enim accedens tamquam fur in luce
manifestus fit ; idcirco sub ditionem venire meam recusat . Illi igitur ouibus
Christi adnumerabuntur , & a Deo intelligentur praordinati ac
praeculti ad vitam (quod in Actis scribitur) qui suas non diligunt ; te-
nebras , & cisternas , & praecunti gratiae obsecundabunt : Contra autem
in hunc**

In Ioã. hom.
27.

Cap. 13.

in hunc beatum gregem illi aut non admittentur , aut admissi eijcien-
tur ; qui peccandi licentia delectantur ; qui , cor suum obdurant ; qui
oculos claudunt ; qui aures aggrauant . Nam , qui in hac sententia per-
petuo manent , quemadmodum mansuri erant illi , quos tanto ante
prauidebat Esaias , ij certe credere in Deum , & Christo vocanti obe-
dire minime possunt . Restant ea Ioannis verba perpendenda . *Omne ,* Cap. 6.
quod dat mihi , pater ad me veniet . Quae tamen miror , cur doctis homini-
bus tantum molestiae exhibuerint . Nam totam illius capitis seriem ,
ac sententiarum contextum perpendenti facile constabit , hoc a Do-
mino suscipi ostendendum , non dissidere voluntatem suam a volun-
tate patris , sed ideo descendisse se de caelo , vt faciat voluntatem eius ,
qui miserat . Quamobrem , quemadmodum dicitur filius tradere re-
gnum patri , quoniam is nobis aditum aperuit ; ita dicitur pater dare
potestatem , iudicium , regnum filio ; quoniam haec est voluntas pa-
tris , vt omnis , qui videt filium , & credit in eum , habeat vitam aeter-
nam . Quoniam igitur optime consentientes voluntates , vel eadem
potius voluntas patris , & filij est ; propterea , Omne quod dat filio Pa-
ter , ad filium veniet , & filius non eijciet , sed complectetur , fouebit ,
resuscitabit . Tunc autem dat nos filio pater ; cum ei trahenti non oblu-
ctamur , sed vt magis adhuc trahat , oramus , *Trahe me post te , curremus
in odorem unguentorum tuorum ;* omninoque cum & nos virilem no-
stram , licet perexiguam partem desiderari minime patimur . Vtitur
autem scriptura trahendi vocabulo ad magnam gratiae , & necessitatem ,
& efficaciam indicandam : quod cum ab aliis accurate tractatum sit ,
non est , cur acta agamus . Haec de locis scripture , quae magnam sem-
per attulerunt dubitationem : ijs enim studuit de principio animus
occurrere ; quod ista potissimum nostram labefactare sententiam exi-
stimantur .

*Quaestionum de infidelibus , & infantibus sine baptis-
mo , aut statim a baptismo obeuntibus ex-
plicatio . Cap. V .*

Sed erant praeterea quaestiones nonnullae , quae & ipse diligenter ex-
plicari postulabant : Vna de infidelibus , altera de pueris sine ba-
ptismo , aut statim a baptismo decedentibus . Ac sane , quod ad mi-
rabilem illam nationum distinctionem pertinet , vt vni Hebraicae an-
te Domini aduentum videatur Dei concessa esse notitia , reliquae au-
tem omnes in tenebris relictae , post aduentum item non in omnes eo-
dem tempore propagata ; confugiendum est ad modestiam illam Apo-
stolicam . *O altitudo diuitiarum sapientiae , & scientiae .* Verisimile mi-
hi quidem sit , aliquid vidisse Deum in hominibus , quod copiosius
interdum ,

De ecl. Hier.
cap. 9.

Act. c. 16.

Cap. 11.

interdum, aut parcius promendæ gratiæ quasi occasionem dederit; huiusque sententiæ habeo non contemnendos auctores. D. enim Dionysius aperte docet non idcirco populum Hebræum esse notitiam Dei afsecutum, reliquas autem gentes in idololatriam decidisse; quod solus Michael Angelus Iudaicæ nationis princeps boni custodis officio functus esset; cæterarum vero Angeli minime; aut quod infinitum diuini illius luminis pelagus non pateret semper omnibus ad hauriendum; sed propterea, quod cæteræ gentes proprio liberæ voluntatis nutu à recto tramite, quo ad Deum ascenditur, declinassent. Item Oecumenius cur non permiserit spiritus in Bithynia prædicari verbum Dei; hanc causam affert; quod præuideret fore; ut ibi dominaretur eorum hæresis, qui cum spiritu bellum susceperunt. Cæterum ut hæc recte dici existimamus, cum verecunde, ac timide dicuntur; ita in immensam illam abyssum iudiciorum Dei temere se immergere; ut certo statuere te posse credas; quæ nam ratio huius discriminis fuerit; utrum hi charissimi propter patres, illi vero non ita; utrum hi hoc tempore, illi alio maiorem propensionem, atque obedientiam allaturi fuerint; arrogantis plane hominis est, suumque modulum minime agnoscentis. Ac tamen, quamuis rei huius causas afferre nequeam; illud tamen affirmare cum Ambrosio, & aliis sanctis patribus non dubitarim; nemini unquam, quod in se est, facienti defuisse, aut deesse diuinum auxilium. Quod ut clarius fiat; primum animaduertendum est, fidem, sine qua fieri non potest, ut Deo placeamus, non eandem omni tempore, & ab omnibus hominibus requiri. Ante Domini aduentum, pauci ex Hebræis explicatam in Christum fidem habebant; sed ex ea fide, qua per legem, & prophetas Deo sese committebant, consequebantur salutem. In ea vero id vnum videbatur explicatum; quod, cum pronunciaffet Apostolus sine fide impossibile placere Deo, continuo subiecit. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Id vero, cur non etiam post Domini aduentum de ijs existimari queat, ad quos nulla Euangelij notitia peruenit, aut mehercle peruenire potuit, quique vnà cum lacte nutricis impias opiniones suxerunt; plane non video. Nam, si fides in Christum explicata dumtaxat post Euangelij promulgationem requiritur; certe ab ijs minime videtur requirenda, qui Euangelium audire non potuerunt. Nam ipsis quidem perinde est, ac si non esset promulgata. Deinde hoc quoque constituamus, facere hominem, quod in se est; cum luminis, quod è vultu diuino signatum in nobis est, idest rationis naturalis, & conscientiæ ductum sequitur. Hæc enim ea lex est, quæ inscripta in cordibus indicat, quæ sint agenda, & à quibus abstinendum. Nec tamen ad naturalem istam legem implendam non est necessaria gratia, sed misericors Deus homini luas agenti partes eam non denegat. Sic per legem Mosaicam cognoscebatur

tur peccatum; sed quod à peccati tyrannide nos omnino vindicare in libertatem possemus; gratia opus erat. D. Thomas, ut superiore libro diximus, affirmare non est veritus, eum, qui annos discretionis attingens, ac de se deliberans bonam sibi vitam colendam statueret, ex gratia consequi remissionem peccatorum. Et quoniam fides ista generalis, ac non explicata vix tantas vires aduersus peccati tyrannidem habet, ut, qui in ea sola diutius perseuerat, à prolapsione valde sibi metuere necesse non habeat, aut certe quoniam stare in via Dei regredi est, & vnà cum atate virtutes quoque debent accrescere; sanctorum Patrum opinio est, imminente periculo fore, ut homini, qui donis naturalibus, & gratuitis recte utatur, cumulator, atque explicator fides, & charitas infundatur, aut per occultam inspirationem, atque afflatum, aut per Angelorum ministerium, quomodo inquit Dionysius multos ex gentibus salutem adeptos esse, aut per doctoris operam, quod in Cornelio Centurione factum est. *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit.* Quamobrem sæpe docet Chrysostomus fieri non posse, quin, si quis vitam, quantum in se est, bonis moratam moribus afferat, fidem quoque per Dei gratiam consequatur: quin & magno illi Patriarchæ Abrahamæ ideo se patefecisse Deum, quod ipse antea lumine naturali recte usus esset. Dantes autem Aligerius illustris non modo poeta, sed etiam Theologus in ea videtur fuisse sententia, qui vel ante Christi aduentum Dei notitiam qualis apud Hebræos erat, non habuerunt, vel post salutarem illum aduentum sine baptismo decesserunt, interea tamen nullis flagitiis, nullisque sceleribus obnoxij, eos similem limbo puerorum locum manere. Cui sententiæ simile est, quod de Traiani anima disputat Ioannes Diaconus. Gregorius autem Nazianzenus in præclara illa oratione in sanctum baptisma, cum varia hominum, qui baptismum non susciperent, genera, & quasi gradus notaret, iis, qui aut ob inscitiam, ut infantes, aut vi aliqua impediti sine baptismo quidem, minime tamen improbi diem obirent, medium quemdam locum attribuit, pœnæ, gloriæque expertem: quemadmodum etiam D. Cyrillus Hierosolym. putat Ioannis baptismum peccatorum dumtaxat remissionem, non filiorum adoptionem, ac regni hæreditatem præstitisse. Et auctor operis imperfecti in Mattheum eos, qui legis quidem, sed non Euangelij præcepta seruassent, non quidem mortem subiisse inquit, sed tamen nec gloriam habuisse; ac rursus, qui in timore seruiunt Deo, pœnam quidem euadere, mercedem autem iustitiæ non habere. Et Ioannes Damascenus in oratione de iis, qui dormierunt, multa ad hanc eandem rem pertinentia affert, digna plane, quæ accurate perpendantur. Cæterum illud satis exploratum est, quemadmodum adultis hominibus, qui, quod in se est præstiterunt, votum, magnaque baptismi cupiditas, ad gratiam, quæ gloriæ semen, cælestisque hæreditatis pignus est, consequendam sufficit, ita qui gratiam minime est as-

Matth. 19.

In vita beati
Gregorij lib.
2. nu. 44.Cathc. myst.
2.
Hom. 28. &
42.

H secutus,

secutus, eum lethali culpa carere non posse; cui quidem culpæ gehenna sine dubio debetur. Potuit autem D. Gregorius, (nam Dantis quidem auctoritatem nihil moror) hoc sibi velle, eos, qui ut homines satis extra noxam vixissent, seque ad baptismum præparassent, atque illius quidem suscipiendi cupiditate affecti, remissiores tamen in ea cupiditate fuissent, consequi gratiam, & ad quemdam felicitatis gradum peruenire, sed tam longo interuallo à primis illis gradibus distantem, ut medius quidam locus appellari queat. Nam idem grauissimus auctor in eadem oratione, cum homines ad maturandum baptismum cohortaretur, eò deuenerat, ut significaret eos, qui post baptismum nulla bona opera afferentes discederent, remissionem peccatorum consequi; regnum non consequi.

Ad Heb. hom.
m. 13.

Quod Chrysostomus quasi explicans, in eundem sermonem ingressus accurate docet, tanto interuallo in cœlestibus regnis eos, qui post baptismum bona opera afferunt, ab ijs, qui non afferunt, distare, ut illi quidem sint multo beatissimi, & fulgeant sicut Sol; hi vero minimarum stellarum vix apparentium instar obtineant, nec satis sua sorte præ illorum dignitate contenti uiuant: ut propemodum medio quodam loco pœnarum, & felicitatis experte positi videantur. Verum de locis istis docti, & pij homines considerabunt. Maneat autem illud, adultos decedere cum sola originis culpa non posse; sed si suas agant partes, non deesse illis auxilium gratiæ, quo salutem, & regnum consequantur; sin minus, læthale peccatum admittere; cui iam gehenna debeat: tametsi, qualem felicitatis gradum conscendant, qui implicatam fidem habent, & qualem qui explicatiorem; vnus ille, opinor, nouit; qui iustissimis suis ponderibus omnia examinat; omnibusque in rebus certissimam iustitiæ regulam tuetur. Suauis igitur omnibus Deus, & miserationes eius super omnia opera eius: ac nulli, qui officio suo non desit, de salute desperandum. Ex ijs, quæ diximus, constare potest, quæ de Tyriis, & Sidonijs aliquando scripsit Augustinus, non ita dure esse accipienda; quasi Deus ob illam prædestinatorum, & reproborum partitionem initio factam, quibusdam populis prædicari fidem, atque ostendi miracula noluerit; quos, si prædicaretur, credituros præuiderat; quibusdam vero prædicari voluerit, quos non credituros, ideoque maioribus etiam supplicijs obnoxios fore intellexerat: nimis enim ista absunt à benignitate Dei. Sed ita, ut puto, interpretandum est, non modo Tyriis, & Sidonijs, sed ne ijs quidem, qui in abditissimis siluis viuunt, suas agentibus partes fidem saltem implicatam, & gratiam denegari: cæterum minime fuisse consentaneum (quod pulchre exposuit Hieronymus) ut persona Domini per vniuersum orbem discurreret; sed vni selecto antiquitus populo hoc egregium donum conferendum fuisse. Quare ipsemet testatur non esse se missum, nisi ad oues, quæ perierant domus Israel. Hoc igitur insigne munus si alijs datum non est; idcirco datum non est, quia

De bono p-
sec. c. 14.

Ad cap. 11.
Matth.

non

non debebatur; licetque patrifamilias quibusdam seruis dare quinque talenta, alijs vnum, vel duo. Atque hoc fortasse videbat Augustinus, cum ita dixit, posse, quæ ad Tyrios, & Sidonios pertinent, alio modo exponi. Verum hæc à Pighio, & Catharino satis accurate sunt tractata: nobis quidem satis fuit digitum ad fontes intendere.

Quod autem de pueris sine baptismo, atque in ipso etiam vtero decedentibus obiiciebatur; eo minorem nobis, quam D. Augustino, & Fulgentio molestiam exhibet, quo ex communi theologorum consensu illud iam firmitus est constitutum, nulla illos, quæ sensum lædat, pœna torqueri; quin etiam tametsi Dei facie non fruuntur, idcircoque præ illorum, qui fruuntur felicitate, damnati vocentur; ad tantam nihilominus Dei cognitionem peruenire, ut non modo tolerabilem, sed etiam sat iocundam, natureque hominis consentaneam vitam agant. Quamobrem, ut illud cogitare nequeo, quin totus horream, ac contremiscam, patrem misericordiarum, & Deum totius consolationis vllum hominem ad sempiternam sensus pœnam ob nullum aliud crimen, quam, quod natus est, damnare; ita mihi nulla sese absurditas offert, dum ita cogito, aliquibus pueris charissimis propter patres, aut aliam forte ob causam, baptismi, cœlestisque felicitatis munus, quod supra naturam est, concessum esse; aliquibus vero non ita charis esse denegatum; atque eosdem tamen in naturali, nec desiendo statu esse relictos: quod ipsum etiam ad vniuersitatis huiusce expletionem quodammodo faciat. Ac sane his etiam tribuerat Deus tantum auxilii; quantum satis erat ad cœlestem felicitatem consequendam; nimirum in parentibus; quorum officium est thesaurizare filiis paruulis. Quando autem illorum vel infidelitas, vel negligentia, aut etiam aeris, vel temperamenti vitium aliquod infantes tanto bono priuauit; secundis quidem causis minime putauit Deus vim esse afferendam; sed ipsos tamen in sat tolerabili vitæ conditione collocauit. Quinetiam adeo patrum merita in filios redundare Græci putant, ut Chrysostomus elemosynas pro infantibus à patribus factas plurimum ipsis prodesse non dubitet. Neque hos igitur Deus absolute decreuit ad regnum non esse admittendos, sed illo adiuncto, quod non putauit secundarum causarum cursum esse interrumpendum. Vtrum vero, quemadmodum de adultis in peccato decedentibus innuit B. Gregorius, perspicue docet Chrysostomus, illis idcirco vitam adimi, quoniam videat Deus nunquam illos pœnitentiam acturos, sed peccata peccatis cumulantibus, maius sibi, si vixerint, exitium comparaturos, & quemadmodum scriptura inquit, placentem Deo factum dilectum, & viuentem inter peccatores raptum esse, ne malitia mutaret intellectum eius; ita etiam infantes illos secundis causis interimendos facilius Deus permittat, quos, si viuât, gehennam sibi paraturos cognoscat; equidem puto magis pie affirmari posse, quam negari: nec Grego-

In acta hom.
21.

In Matth.
hom. 32.

rij Ariminensis argumenta aduersus istam sententiã valent: dummodo illud semper teneatur, quando sint secundæ causæ impediendæ, quando prouehendæ, quando vim suam exercere sinendæ, quando specialibus privilegiis quispiam fouendus sit; vni Deo exploratum esse, præterea nemini. Libet duabus Fauisti non absurdis, opinor, sententiis hunc locum concludere. Prima est de infantibus à baptismo obeuntibus, atque in regnum admisis. *Quid rationis est, inquit, vt interrogare velis occulta, cum sollicitudini tuæ plenissime videas respondere manifesta? quid utilitatis est certa omitttere, & incerta consulere; de quibus nihil inuenis canonica lectione conscriptum? non intelligis, quòd in veritatis iniuriam perscrutaris; quicquid veritas scire te noluit? Materiam de liberi arbitrij ratione proponis: & ad discutiendum infantia statum pernicioso errore delaberis, in quo nullum penitus vestigium liberi arbitrij, nullum apparet propriæ voluntatis indicium.* Altera vero est de pueris, non autem puellis occisis in Bethleem. *Hic ergo decreti ratione cessante, mors pueris pro diaboli infertur furore: mortis vero beatitudo pro Dei honore confertur. non ergo eos prædestinatio morti addixit: sed causæ occasio consecrauit.*

Quomodo voluntas Dei non sit infirma. Cap. V I.

QUOD vero hæretici confidenter statuunt, multos homines eo tantum procreari, quo æternis cruciatibus torqueantur, ac pœnam acerbissimam eorum peccatis decerni, qui vi coacti ea commiserunt, aut potius, quæ Deus ipse (proh nefas) sub illorum persona admisit; nulli, opinor, sobrio homini verisimile vnquam fiet. At enim inquirunt, si Deus in omnes liberalis fuisset, ac neminem destinaffet ad pœnam; non habuisset, in quem iustitiæ suæ exempla ederet: itaque sola ipsius misericordia laudaretur. En satis grauis causa, cur Deus exerceat crudelitatem. Videlicet non satis magnum angelis damnatis iustitiæ suæ documentum statuerat: aut multum illi deperit, nisi ipsius iustitia à nobis laudetur. Immo vero, si eo modo, quo ipsi volunt, Deus agat; quo pacto sua illi iustitiæ ratio constet, quod etiam D. August. non raro dixit, reperire non possumus. Nunc vero perspicue elucet; cum sua omnibus oblata gratia, omnibusque saltem adultis ex misericordia sua ad vitam prædestinatis, & vocatis, eos, qui se illi dederunt, commiseruntque, iuste coronat; eos, qui se ingratos, aut repellendo, aut abijciendo gratiam præbuerunt, iuste punit. Ac sane mirum sit; si Ada non peccante omnibus vocandis ad vitam (vt superiore libro diximus) nihil Deo timendum fuerit, ne ipsius iustitia in tenebris delitesceret; nunc autem cum post peccatum illud multa seueritatis exempla edidit, si oēs in Christo vocet, & prædestinet; magnam iacturam faciat quod iustitiæ nomine laudari posthac non possit. Mihi quidem ista videntur perspicue absurda. Nec illa Apostoli verba *Quòd si Deus volens ostendere iram, quidquã ad hanc rem faciunt.* Nam, vt

in-

integra totius illius loci interpretatione ostendimus, hoc vnum significat Apostolus, cum Deus vult ostendere iram suam (vult autem, quando hominum obstinata improbitas id postulat) differre tamen vindictam, quoad potest, ac multam adhibere patientiam. At enim rursus obijciunt, infirma Dei voluntas erit; si velit omnes homines saluos facere, nec tamen omnes fiant. Audire poterant D. Augustini responsum ab alijs nostris recitatum, ac deponere errorem suum. *Vult, inquit, Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium; quo vel bene, vel male vtentes iustissime iudicentur. Quod cum fit; infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt; cum eius Euangelio non credunt; nec ideo tameo eam vincunt; verum seipso fraudant magno, & summo bono, malisque pœnalibus implicant experturi in supplicijs potestatem eius; cuius in donis misericordiam contempserunt.* Ita voluntas Dei semper inuicta est: *vinceretur autem; si non inueniret; quid de contemptoribus faceret; aut villo modo possent euadere; quod de talibus ille constituit. Qui enim dicit, verbi gratia, volo, vt hi omnes serui mei operentur in vinea, & post laborem quiescentes epulentur, ita vt quisquis eorum hoc noluerit, in pistrino semper molat; videtur quidem quicumque contempserit, contra voluntatem Domini sui facere: sed tunc eam vincet; si & pistrinum contemnens effugerit; quod nullo modo fieri potest sub Dei potestate.* Adde quæ in libro de vera, ac falsa penitentia in hanc sententiam scribuntur. quem quidem librum non esse D. Augustini facile concesserim; docti autem, pijque hominis esse non dubito; omninoque totus pene in sententias, ac Decreta relatus est. In sextodecimo igitur capite (quod integrum accurate legi peruelim) cum multa dixisset de misericordia, ac gratia Dei omnibus sese offerente, ac neminem deserente, nisi deseratur; ista etiam adiungit. *Cui tamen sententiæ non contradicit, [sed omnia quacumque voluit, fecit,] creauit enim quicquid voluit, nec plus creauit, quàm voluit: vult tamen in vnoquoque bonum, & in nullo malum. Sed sic vult; vt homo, quem non vult peccare, non desinat esse homo. Non tamen ita vult hominem non peccare, vt eum velit bouem statuere. Non enim haberet, quem remuneraret, nec cui fulgorem suæ claritatis infunderet, nec quem cohæredem statueret, nec in quo imaginem, & similitudinem suam inueniret. Nec illius, qui tota iustitia est, fuit aliquem sic creare, vt non posset peccare, nisi hoc promeretur in humana libertate. Vult itaque fieri bonos saluo vtriusque esse, vt ipse remaneat Deus, & iste homo. Si enim formaret hominem sine libertate; contra iustitiam faceret, quæ Deus est: si auferret dignitatem; humana dignitas non remaneret. Voluit itaque non peccare hominem, scilicet humanam naturam non amittere. Sic itaque pius est; qui nostram vult salutem; & non est impotens, qui hoc vult saluo vtriusque iure. Iustus enim est Rex, cuius ius tueri oportet: presto semper est gratia, quæ numquam defuit, nisi prius expulsa: continue, & necessario, quod suum est, inspirat, si est, qui recipiat: & expulsa reuertitur per penitentiam.*

Et,

Et, aut non pereat creatura, quam pietate sua liberam creauit, & ex libertate ditatam; in auxilium gratiæ retinendæ, quæ semper præcedit omnem creaturam, fecit vt libere seruiret. Ad hanc protegendam, ad hanc non expellendam addidit Angelos, & sanctos omnes beatos: addiditque omnes in æterna vita collocatos: addidit & in carne viuos, & totam sanctam Ecclesiam omnibus & in omni suo bono succurrentem: & quod maximum est, filium suum misit in auxilium: quem tanta pro nobis pati decreuit, & interpellatorem constituit continuum, quem dilexit. Nihil potest his duobus locis ad tollendam dubitationem apertius, ad tuendam Dei misericordiam illustrius, ad statuentiam libertatem voluntatis nostræ grauius afferri. Quod autem in hoc secundo loco dicitur, gratiam quod suum est, necessario inspirare; non ita accipiendum est; quasi Deus non libere agat: sed hoc significat, gratiæ diuinæ ita proprium, ac naturale esse omnibus benigne facere, vt quodammodo necessarium dici queat: quod idem met auctor vocat, cogi ex necessitate iustæ misericordiæ. Præclare etiam Damascenus, vt superiore libro diximus, voluntatem illam, qua Deus omnes homines saluos cupit, antecedentem vocat. Est enim quasi primum quoddam Dei propositum diuinæ benignitati consentaneum: quod tamen ad exitum perducere minime vult; nisi liber hominis consensus eo concurrat: ideoque non absoluta voluntas, sed quasi velleitas, quomodo tamen in Deum potest cadere, à nostris Theologis nominatur. Ita iudex iustus, & bonus vult ex primo quodam proposito hominem viuere: sed hoc adiuncto, quod homo sit sicarius, interfici iubet. Verissime igitur dictum est, *Perditio tua ex te Israel, tantum in me auxilium tuum.*

De scientia Dei. Cap. V I I.

Superest quæstio illa, Vtrum scientia Dei & prænotio afferat rebus necessitatem. Verum ea quidem & à philosophis, & à theologis adeo copiose est explicata, vt qui adhuc dubitet, vix satis intelligens philosophus, aut theologus haberi queat. Hoc non modo nostrum est, sed etiam Aristotelis fuit, diuinam cognoscendi rationem adeo mentis nostræ captum exuperare, vt eam nullo pacto comprehendere queamus. Illud vnum affirmari tuto potest, Deum ante omnia tempora, quæ in tempore fiunt, cognoscere; instante, ac semper præsentem æternitate, quæ præterierunt, aut futura sunt; sine vlla mutatione ea, quæ mutantur. Oculus noster fixo obtutu cernit, quæ mutantur; nec mutatur ipse, aut fallitur, aut necessitatem rebus, vt mutantur imponit: quanto igitur magis de æterno illo, & immutabili Dei oculo id credi potest, ac debet? Non igitur cognoscendo fallitur; quoniam verè quæ fiunt, videt: nec tamen necessitatem imponit; quoniam, si nõ hoc, sed alio modo fierent; ille similiter, vt superius ex Chrysostomo diximus, non hoc, sed alio modo fieri cognosceret

sceret: quod etiam optime, & copiosissime explicauit Beda in illa accurate perlegenda quæstione xiiij. Quo loco, quoniam sæpe in scholis ita dici solet, hoc enunciatum *Fieri non posse, quin is qui prædestinatus sit, salutem consequatur*, in sensu composito verum esse, in sensu diuiso falsum; diligenter attendendum est, compositionem istam duobus adhuc modis accipi posse, multumque interesse, vtro accipiatur. Id vt facilius intelligatur, proponamus duo ista pronunciata, vnum quidem *Neceesse est Petrum, dum à præstanti forma trahitur, moueri*: Alterum vero, *Neceesse est Petrum, dum à gigante trahitur, moueri*: Vtrumque intelligis in sensu composito verum esse, sed in priore liberè moueri Petrum, in posteriore cogi. Quid ita? quoniam in priore, licet, dum trahitur, necesse sit ipsum moueri; tamen facere potest, ne trahatur: non enim præstans forma vires trahendi habet, nisi consentientem: ideoque cum antecedens, id est tractio ex ipsius voluntate, non ex necessitate proficiscatur, fit etiam, vt absolute non ex necessitate, sed ex libera voluntate ipsum quoque consequens, id est motus proficisci censeatur. At in posteriore antecedens ipsum violentiam conuinctam habet: non enim Petro suppetunt vires resistendi giganti: quare consequens etiam ipsum violentum. Idem fere in prædestinatione licet animaduerte. Nam cum dicis *Neceesse est, vt qui prædestinatus est, salutem consequatur*; aut ita statuis antecedens aliqua ex parte esse in hominis potestate, nimirum, quod ipsius voluntas nonnullum momentum habet ad hoc vt prædestinetur, atque hoc pacto, licet, quæ prædestinatus est, necesse sit, adipiscatur salutem, tamen quoniam interuentu liberæ voluntatis suæ prædestinatur, ideo etiam libere salutem adipiscitur: aut hoc tibi vis, in eo, quod antecedit, id est in ipsa prædestinatione nihil esse relictum loci libertati nostræ, sed agi hominem, non agere, atque adeo efficaciter vocari, ac trahi, vt necesse sit ipsum sequi. Quod si putas; iam adest necessitas non modo, vt Logici inquiunt, consequentiæ, sed etiam consequentis. Non enim solum necesse est saluari, quatenus prædestinatus est; sed quoniam in prædestinatione nullum habet momentum voluntas nostra, ideo absolute neque in consequenda salute habebit. Nos igitur ex ijs, quæ priore libro sunt constituta, priorem notionem amplectimur; posteriorem repudiamus. Cæterum cum doctis hoc satis exploratum sit, diuinam scientiam non afferre vim voluntati nostræ; ad illud dumtaxat reditur; cur Deus, quos damnandos præsciuit, oriri sinat. Cui quæstioni hoc modo idem optimus auctor Augustinus occurrit, Deum ob alienam culpam non intermittere officium suum, nec perturbandum sibi putare huius pulcherrimæ vniuersitatis ordinem, & secundarum causarum cursum. Cæterum, & hanc quæstionem, & illam alteram, vtrum damnatis satius sit esse, quàm non esse, alio tempore, atque ad aliud fortasse institutum tractabimus. Nam ad hunc de prædestinatione locum, quem in præsentem tractandum suscepimus, & quantum

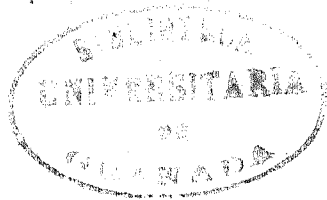
quantum in nobis fuit, iam explicauimus, minime pertinent. Quare si antea quædam ex D. Augustino attulerimus; finem huic disputationi imponemus. Is igitur l. 5. de ciuit. Dei hoc modo scribit. *Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præsciuit: immo ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat; quia ille cuius præscientia falli non potest, non factum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præsciuit; qui si nolit omnino, non peccat; sed, si peccare noluerit, etiam hoc ille præsciuit.*

Cap. 10. Tertio vero libro de libero arbitrio hunc in modum. *Sicut itaque non sibi aduersantur hæc duo; ut tu præscientia tua noueris, quod alius sua voluntate facturus est; ita Deus neminem ad peccatum cogens, præuidet tamen eos, qui propria voluntate peccabunt. Cur ergo non iudicet iustus; quæ fieri non cogit præsciens? Sicut enim tu memoria tua non cogis facta esse, quæ præterierunt: sic Deus præscientia sua non cogit facienda, quæ futura sunt. Et sicut tu quædam, quæ fecisti, meministi, nec tamen quæ meministi, omnia fecisti; ita Deus omnia, quorum ipse auctor est, præscit: nec tamen omnium, quæ præscit, ipse auctor est. Quorum autem non est malus auctor; iustus est ultor. Hæc D. Augustinus de libertatis nostræ, & diuinæ præscientiæ consensione. Legas vero & integrum tractatum liij. in Ioannem: constabit tibi profecto fructus lectionis tuæ. Itaque præclara eiusdem optimi doctoris sententia hanc disputationem concludentes, ut reliqua, quæ attulimus, minus fortasse alicui probentur, illud saltem teneamus, *Si quis istam quæstionem liquidius, & melius nouit se posse, & confidit exponere; absit, ut non sim paratior discere, quàm docere: tantum ne audeat quisquam liberum arbitrium sic defendere, ut nobis orationem, qua dicimus, Ne nos inferas in tentationem, conetur auferre, Rursus, ne quisquam neget voluntatis arbitrium, & audeat excusare peccatum.**

Laus Deo.

R E G E S T V M.

† A B C D E F G H.

Apud Hæredes Antonij Bladij. 1 5 8 1.